

Yesugât sinji âlip Yohaneņâ kulemguip.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatņâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuņâ sâi kut ñâi ñâi aksik muyageziņgip. Kut ñâi ñâi, zo zâk buņâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariņâ ândeip. Ândiândi zorâņ a zeņgât âsakņâ op âsageziņgip. ⁵ Nâtâtikņâ âsakņâ kwârakubam osim gâip.

⁶ Anutuņâ kore a ñâi muyagei ândeip, kutņâ Yohane. ⁷ A zâkņâ âsakņangât den sâm muyagei a aksik âsakņâ mariņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâbigât Anutuņâ sâņgongoip. ⁸ A zo, zâk âsakņâ mariņâ buņâ. Zâk yen âsakņâ mariņangât den sâm muyageziņgâbam âsageip. ⁹ Âsakņandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkņâ a kamân dâp âsageziņgâmap. Zâk âsakņâ bonņâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkņak mârum Anutugât sâtkât sâm hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziņâ ekņâ topņâ mân nâņgâwe. ¹¹ Zikņâ hânân gem gâi a ambân gakârâpņâ buku mân okņangâwe. ¹² Ka nâmbutņandâ buku okņangâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbaņâ ziņgip. Nâmbutņâ zen zâkkât kutņâ nâņgâm, nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâme, zen zo yatâ otziņgâmap.

13 Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime.

14 Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsakñâ igâwen. Âsakñâ zo egindâ Anutu Ibâgât nannâ kânok, zâkkât âsakñâ oip. Zâkñâ tânzângezângeñ sot den bonñâ, zo mem gem gâip.

15 Zâkkât topñâ Yohanenñâ sâm muyagem itâ dâzângeip, “Nâ zâkkât itâ dâzângeowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.”

16 Zâkñâ tânnângeom âim ândimap. 17 Mosenñâ girem den Anutugâren gâbâ mem niñgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângeonânge sot den bonñâ mem niñgip. 18 A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nannâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibângeñgât âsan topñan tâpmapñâ den siñginiñâ mem ge sâm muyageniñgip.

*Yohanenñâ zikñâ topñâ sâm muyageziñgip.
(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)*

19 Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutñâ sângeonângeone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâm mâsikâm sânetâ topñâ dâzângeip. 20 Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsun dâzângeip, “A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât mârum sâsân, nâ zâk bunñâ. Nâ Kristo bunñâ.” 21 Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk bunñâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbapkât sâwe, zo?” Sâne dâzângeip, “Bunñâ.” 22 Oi ziñâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sângeonângeone gen, zo zengeñgâren âi dap

sâm dâzângonot? Gikanğât dap sâmat?” ²³ Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianğâ mâruman den sâm kulengoip, zo nâgâren bonğâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtân a nâinğâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’ ”

²⁴ Sâi Parisaio a ziğ sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo bunğâ, Elia bunğâ, Propete zo bunğâ oi wangât too sanğonziğğâmat?” ²⁶ Sâne Yohaneğâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ tooyâk sanğonziğğâman. Ka osetziğan a nâi muyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemğânğap. Nâ yatâ zorân irâ sikumğâ gorem aria mân dâp upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodağ too nâmbutken muyageip. Zoren Yohaneğâ too sanğonziğğâm ândeip.

Yohaneğâ Yesugât topğâ sâm muyagem dâzângoip.

²⁹ Hağsâi Yesu gâi Yohaneğâ ekğâ a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Râma gwamğâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zeğğât tosaziğ zâkkât kwâkğan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kâdom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topğâ mân nânğawan. Isirae a den siğğinğâ dâzângua nânğâbigât gamğâ too sanğonziğğâm ândiwan.” ³² Yohane zâk yatâ sâm sâip, “Nâ Kaapumğâ nii kembâ yatâ opğâ zâkkât kwâkğan ge tâi egâwan.

³³ Nâ mârûm mân ek nânġa sâġgonnogip, Anutu, zâkġâ itâ sâġm dâtnogip, ‘Kaapumġâ a kwâkġan ge pâmbap, zâkġâ Tirik Kaapum saġgonziġġâbap.’
³⁴ Yatâ âsagei ekġâ itâ dâzâġguan. Zi Anutugât nanġâ.”

Yesuġâ a nâmbutġâ ġâsuziġġip.

³⁵ Mirâ haġsâi Yohane sot azatġâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesuġâ zoren ġâi Yohaneġâ ekġâ azatġâ itâ dâzâkom sâip, “Eġit. Ândiren zi râma gwamġâ, Anutugâren ġâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nânġâm Yesu kândâtġan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesuġâ puriksâġm zikitġâ sâip, “Zet wan kârûm gabot?” Yatâ sâi zikġâ ziinġ denân sâwet, “Raboni (niinġ denân ko, Patâ), ġâ mirâ ikâ zoren ândiat?” ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga eġit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsinġ ġeibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ ġâtiksâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât ġawet, zekâren ġâbâ a ġâi kutġâ Andrea, Simoġ Peterogât munġâ. Zâkġâ zorenâk âim âtânġâ muyagem itâ sâġm dukuip, “Net a bâliġan ġâbâ mâkâniġġâbapġât mârûm sâsâġ, Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ sâġmġâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesuġâ ekġâ itâ sâip, “ġâ Simoġ Yohanegât nanġâ. Kutġâ Kepa san (niinġ denân ko, kât kâtikġâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ haġsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemġâ itâ sâġm dukuip, “ġâ târokwatnim molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokġik.
⁴⁵ Pilipoġâ Natanae muyagem itâ sâġm dukuip, “A

zirat Mosenâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulemguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nanjâ, Nasarete kamânân gokjâ.”⁴⁶ Sâi Natanaenâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Piliponâ itâ sâm dukuip, “Ga eknan.”⁴⁷ Yatâ sâi Natanaenâ Yesugâren ari ekjâ sâip, “A zi Isirae a bonjâ. Umņan sarâ mân ziap.”⁴⁸ Yatâ sâi Natanaenâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opņâ topnâ nângat?” Sâi Yesuņâ sâip, “Piliponâ mân diigigi wakum nak topņan kina geksan.”⁴⁹ Sâi Natanaenâ itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ perâkņak Anutugât nanjâ. Gâ Isirae neņgât a kutâ patâ.”⁵⁰ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ wakum nak topņan taat, nâjâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlâtâņ otnigat? Ek nângat, zo yenjâ. Kut nâi nâi patâ ek nângâm zâiban.”⁵¹ Yatâ sâmņâ sâip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Sumbem pâronjsâi Anutugât sumbem a, zen a bonjâ nâgâren zâim gine ziņgitpi.”

2

Yesuņâ sâi toonâ waiņ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalemine gâip. ² Yesugât mamņâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpņâ, nen zop sâsâņan âiwen. ³ Zoren mindum nalemine sot waiņ nem tâindâ waiņ buņ oip. Buņ oi Yesu mamņandâ dukum sâip, “Waiņziņâ buņ uap.” Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, ⁴ “O ambân, gâjâ nâ mân dâtnoban. Ninak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte

upap.” ⁵ Yatâ sâi mamꞟandâ kore a ambân itâ sâi dâzâꞟgoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmaꞟ kârep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbân kin bitziꞟ too saꝼgonꝼâ nalem nemarâwe. Oi mirâ dâp âmaꝼ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuꝼâ kore a ambân itâ sâi dâzâꝼgoip, “Too aam ga âmaꝼân lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmaꝼ nâmburân kânok zo too piksâm naꝼgip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâi dâzâꝼgoip, “Itârân zen torenꝼâ aam nalem galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonꝼâ waiꝼ oi nalem galem anꝼ nemꝼâ waiꝼ zo waiꝼ gâbâ mie sâi kwagip. (Kore a zen too âmaꝼân aam lokine giarip, zenok waiꝼgât topꝼâ nâꝼgâwe.) Nalem galem anꝼ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâi dukuip, “Kândom waiꝼ naamꝼâ ziꝼgâne bet umziꝼ gulip upâ sâi waiꝼ naam bunꝼâ, zo ziꝼgâmen. Gâ ko purikgurik opꝼâ waiꝼ naamꝼâ kwarakuna ze bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapꝼâ tuugip. Oi imbanꝼanꝼgât topꝼâ, zo mem kâkꝼan pâip. Oi arâpꝼâ nen zo ekꝼâ nâꝼgâm pâlatân kwâkꝼanꝼgâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpꝼâ sot arâpꝼâ molim âiwen. Sirâm nâmbutꝼâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembugât tirik namin zarip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zenꝼgât kendon patâ kutꝼâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuꝼâ Yerusalem kamânân

zarip. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namin zari a donbep zen râma, makau sot kembâ anġâgwanġâ utne a nâmbutnġâ zen Roma zenġât kât sot Yuda zenġât kât, zo hâukwap anġâgwanġâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesunġâ zingitnġâ tâknâ mem a sot râma makau zângom molizinjġi âine kât nep tuuwe, zenġât kât mem lokim tâtatnġâ kom kâbakneġi giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzânġoip, “Zen Ibânanġât namin kut nġai lanġ utne anġâgwanġâ namâ uap. Kut nġai nġazinjġi mem âinek.” ¹⁷ Yesunġâ yatâ oi arâpnġâ nen Kembugât ekabân den kulem ziap, zo nânġâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opnġâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a zinjâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatnġâ top likuliku kulem nġai tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesunġâ itâ sâm dâzânġoip, “Zen tirik namâ zi kândaġne nânġâ sirâm karâmbut umnġan tuum nanġâbat.” ²⁰ Yatâ sâm dâzânġoi sâwe, “Patârâpnġâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip. Oi gâġâ sirâm karâmbut umnġan tuum nanġâbat sâm sat?” ²¹ Ka Yesu zâk sâkġanġât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutunġâ mânġei zari arâpnġâ nen den zo nânġâwen. Oi namâgât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutnġâ ziap, zorat nânġindâ bonnġâ oip.

Yesu zâk a nenġât topnġi ek nânġâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutnġâ tuugi a ambân pisuk, zinjâ eknġâ zâkkât nânġâne bonnġâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zenġât topzinjġi ek nânġâmap, zorat op ko a zenġâren mân arip. ²⁵ Zâknġâ a nġaigât topnġâ ek

nângâbam a nâigâren mân mâsikâm nângip. Zâk zikņak umziņan ek nângâm naņgip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutņâ Nikodemo. Zâk Yuda a zeņgât a patâ, zeņgât buku op ândeip.

² A zorâņ nâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nâņgen. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nâņgan. Anutuņâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesuņâ mâburem dukuip, “Nâ perâkņak dâgobâ. Nâi zâk âsaâsagiņ uņakņâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topņan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemoņâ pârâkpam itâ sâm mâsikip, “A nâi mârûm patâ opņâ dap op âsaâsagiņ uņakņâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtņâ mimbapkât sat?”

⁵ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkņak dâgoba. Nâi zâk Kaapum sot too umņan mân âsagibapņâ Anutugât um topņan mân bagibap.

⁶ Agât kâmboyân âsaâsagiņ, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumņâ umņan muyamuyagiņ, zâk Kaapumgâren gokņâ. ⁷ Zen âsaâsage uņakņâ âsagibigât sa nângâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk laņ komap. Oi kwamitņâ nângâme. Îkâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nângâme. Oi nâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topņâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemoņâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotņâ?”

10 Sâi Yesuñâ itâ sâmb dukuip. “Gâ Isirae a zenğât a sâtnandâ kwaksat? 11 Nâ perâkñak dâgobâ. Nen kut ñâi ñâi ek nângâmen, zo dâzângomen. Oi zen ko dinniñâ birâme. 12 Nâ hânân Anutuñâ nep tuumap, zorat topñâ dâzângua mân nângâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topñâ dâzângua dap dabân nângâne âkâbap? 13 A zenğâren gâbâ ñâiñâ sumbemân mân zarip. Ka a bonñâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. 14 Mârum mirâ kamân kâtikñan Moseñâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonñâ, nâ nagân nom kwânângânibigât sâsâñ. 15 Oi a zen nângâm pâlâtân kwatnibiñâ ândiândi kâtik muyagibi.

16 Anutu zâk a zenğât umñâ donbep gâsui nanñâ kânok, nâ sângonnogi gâwan. Oi zen nâ nângâm pâlâtân kwatnimñâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nângâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sângonnogi gewan. 17 Nanñâ nâ a zenğât tosaziñangât sâmb kwâkâbatkât buñâ. A tânzângobatkât Anutuñâ sângonnogi gem gâwan. 18 Oi ñâi zâk nângâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosağât hâuñâ mân mimbap. Ka ñâi zâk nanñâ nâ mân nângâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñangât sinji op zimhap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nângâm pâlâtân kwatnigip, zorat. 19 Hâuñangât topñâ itâ ziap. Âsakñâ nânâ hânân ga a ziñ ñâtâtikkât nângâne bonñâ oi âsakñâ nâ kândâtnowe. Orot mâmezîñ bâlîñâ zeip, zorat yatâ urâwe. 20 Nâi zâk bâlîñâ opmapñâ âsakñâ kândâtkomap. Bâlîñandâ âsakñan muyagei ikpegât âsakñan mân gâmap.

21 Nhai zâk den bonnâ lubapnâ âsaknâ mâte upap. Oi kut nâi nâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topnâ muyagibap.”

Yohanenâ Yesugât topnâ sâm muyageip.

22 Yesu sot arâpnâ, nen Yerusalem kamân birâmñâ Yudaia hân torenñan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpnâ ninâ a ambân too sanjonziŋgâm ândiwen. 23 Yohane ko zâk hân nâi kutnâ Aenon, Salim kamân nanjâmñan zoren a too sanjonziŋgâm ândeip. Zoren too donbep zeipkât a zen zoren mindum gane sanjonziŋgip. 24 Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

25 Yuda a nâi sot Yohanegât arâp, zen bitziŋ too sanjonsanjon zorat topnâ sâm âraguwe. 26 Oi ziñâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodaŋ too nâmbutken ândina a nâi muyagei topnâ dâtnânŋoin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonziŋgi a donbepnâ zâkkâren arie.” 27 Sâne Yohanenâ itâ sâm dâzânŋoip, “Anutuñâ a nâi kâwali mân pindi ziknâk dabân yatâ mimbap? 28 Nâ itâ sâm dâzânŋowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliñan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ. Nâ kâdom oknânŋâm gaan. 29 Ambân siŋgi sâm pindawe, zâknâ ambân mariñâ. Oi ambân mem âknâle patâ oi bukunandâ nânŋâm beknan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nânŋâbatkât narâknâ zo mâte uap. 30 Zâkkât ko zâizâiŋ. Nâgât ko diim gibap.”

31 Ubâ geipnâ walâniŋgâmap. Hânân goknandâ hânŋât siŋgi uen. Nen hânŋât kut nâi nâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipnâ

walâningâm nanġap. ³² Kut nġai nġai ek nġangip, zorat sinġi sġamap. Oi a zen zġkkġt diġġa birġame. ³³ Ka a nġambutġġa ziġ diġġa nġangġame, zen itġ nġangġabi, “Anutuġġa sġai kġtikkġtigiġġi ġndiap, zġk diġġa zo tġngumap.” ³⁴ Anutuġġa a sġġngongiġġi, zġk Anutuġġat denġk sġamap. Oi a yatġ zo ko Anutuġġa Kaapumġġa imbanġa pindġamap. ³⁵ Anutu Ibġġandġa nanġanġġat umġġa ġġsui zġkkġt bikġġan kut nġai nġai zo aksik pam nanġip. ³⁶ Nġai zġk nanġġa nġangġam pġlġtġġi kwġkġġanġġam ġndiap, zġk narġk ziren ġndiġndi kġtik mġrum muyagiap. Oi nġai zġk nanġġa kġndġtkom diġġa birġam ġndibapġġa ġndiġndi kġtik mġn muyagibap. Buġġa. Anutuġġa kuk okġġanġi tap zġibap.

4

Yesuġġa Samaria ambġn nġai sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesuġġat itġ nġangġawe, “Zġkġġa a ġġsġzġngom too saġgonziġġap, zo Yohanegġt kġmut walġziġġe.” ² Den zo yen sġawe. Yesu zikġġak a too mġn saġgonziġġip. Zġk yen sġai arġpġġa niġġa too saġgonziġġawen. ³ Oi Kembuġġa den zo nġangġam Yudaia hġn birġam Galilaia hġnġn arip. ⁴ Samaria hġn mġtġp arip.

⁵ ġimġġa Samaria hġnġn kamġn nġai kutġġa Sika, zoren takip. Kamġn zorat nanġġamġġan hġn nġai zeip. Mġrumġġan Yakobonġa hġn zo nanġġa Yosepe pindip. ⁶ Too lġm nġai zoren zeip, kutġġa Yakobogġt too lġm. Oi Yesu zġk mġtġp kġrep ġimġġa loreip. Oi mirġ bġkġġan oi zoren takġm lġm ġinġan ge tap nġangip. ⁷⁻⁸ Yesu arġpġġa, nen nalem sġngġn mi-nam kamġnġn ġrindġa Yesu zġk zikġġik tġi Samaria

ambân nâinâ too aabam gâip. Gâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Too nâi aam nina nimbâ.” ⁹ Dukui ambân zorân sâip, “Gâ Yuda anâ, wangât Samaria ambân nâgâren toogât sat? Zo mân orotnâ.” Zo Yuda sot Samaria a buku buku mân op ândiwegât ambân zorân den yatâ sâip. ¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Gâ Anutugâren gâbâ kut nâi gâbap, zo sot nâgât topnâ mân nângat. Nângâm sâi ko nâgâren oletnina too takâtakân gibam.” ¹¹ Sâi ambân zorân itâ sâmbâ dukui, “Too lâmbâ zi kêrep. Gâ too aañ âman buñgât too takâtakân ikâ gâbâ aaban? ¹² Sâkuninâ Yakobonâ too lâmbâinâ zi esip. Oi zâk sot narâpnâ sot râma makau gakârâpnâ, zen too zirik nem ândiwe. Gâ Yakobo walâm too takâtakân muyagibam sat?” ¹³ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Too zi sâmbâ nem zagât nem ândibi. ¹⁴ Nâgât too ko nemnâ umgâ sânduksâbap. Nâi zâk too zo nimbapnâ toogât mân nângâm ândibap. Nâinâ too zo a nâi pinda umnan too takâtakân muyagem ze i zo ândiândin kâtiknâ ândibap.” ¹⁵ Sâi ambân nâ diñangât topnâ mân nângâm kwâkâm nâ itâ sâip, “Patâ, gâ too zo nina nem toogât zagât mân nângâbat. Oi ziren âsâbân toogât gâman, zo birâbat.”

¹⁶ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Âi apkâ sâna kândiangâm gâit.” ¹⁷ Sâi ambân nâ sâip, “Nâ apnâ buñâ.” Sâi Yesuñâ itâ sâmbâ dukui, “Gâ apkâ buñâ, zo âlip sat. ¹⁸ Gâ a bâtnâmbut mem birâzingin. Oi irabot miat, zo apkâ buñâ. Zorat gâ den perâknak sat.” ¹⁹ Sâi ambân nâ itâ sâip, “Patânâ, gâ nâgât topnâ dap yatin nângat? Nâ irabot zi nângan. Gâ Propete a nâi ândiat. ²⁰ Zorat sâna nângâbâ.

Sâkurâpniñâ, zen bakñâ ziren Anutu mâtêsem ândiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamânân Anutu mâtêsem ândinat sâm sâme.”

²¹ Oi Yesunâ ambân itâ sâm dukuip, “Ambân, gâ dâgoga nânghâ. Narâk ñâi mâte upâmap. Narâk zoren bakña ziren mo Yerusalem kamânân zorenâk buñâ. Zoren mo zoren âlipñâ. ²² Samaria a, zen topñâ mân nânghâm mâtêsimen. Yuda a, nen ko topñâ nânghâm mâtêsimen. Oi Anutuñâ kubikkubikniñâ, zo Yuda a nenghâren pâip.

²³ Narâk ñâi mâte upap. Oi zi mârûm mâte uap. Zoren kâmut gakârâpñâ bonñâ, zen Kaapum sot op umziñandâ Anutu mâtêsimen. Ibâ zâk a yatâ zo mâtêsenanghâbigât nânghâm. ²⁴ Anutu zâk Kaapum mân igikñâ. Zorat zâk mâtêsimen, zen Kaapum sot opñâ mâtêsimen. Yatâ upi, zo ko mâtêsimen bonñâ.” ²⁵ Sâi ambânñâ itâ sâm dukuip, “Nâ nânghan. A bâliñan gâbâ mâtêsimenbapkat mârûm sâsân, zâk gâbap. A zo muyagemñâ kut ñâi ñâi zorat sâm muyagem niñghâbap.” ²⁶ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “A zo, nâ.”

²⁷ Yatâ sâm tâi arâpñâ nen gawen. Gam ambân sot den âraguwet, zorat nânghâm imbanâniñ buñ oip. Wangât ambân sot den uat sâm mâtêsimen nânghindâ yâmbârei birâwen. ²⁸ Oi ambân zâk too âman birâm sârârâk kârâm âim kamânân âim a ambân itâ sâm dâzânghoip, ²⁹ “Zen gam a ñâi zi iknek. Nâ kut ñâi ñâi orâwan, zo aksik sâm muyagem nanghap. A bâliñan gâbâ mâtêsimenbapkat mârûm sâsân, zo zi motñâi.” ³⁰ Oi kamânân gâbâ â ambân pisuk, zen Yesugâren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arâpñâ niñ itâ sâm

dukuwen, “Patâ, nalem ne.” ³² Sâindâ itâ sârn dâtnânngoip, “Nalem tobat nâi zemnigap, zo mân nânge.” ³³ Zo yatâ sâi arâpnâ nin itâ âraguwen, “Nalem zo nânâ mem ga pindap?” ³⁴ Sâindâ Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Sanjonogip, zâkkât den lum nepnâ tuuman, zorân nalemnâ uap.

³⁵ Zen itâ nânngâme, ‘Kâin kimembut âki kâlamân nalem bonnâ muyagibap.’ Ka nânâ dâzânghua nânghânek. Zen zaat kâlam zi iknek. Bon muyamuyagin narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zenngât op sâip.)

³⁶ Nâi zâk nalem bonnâ mem mindubapnâ, zorat sângân mibap. Oi bonnâ zo ândiândi kâtikkât sinji upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zariip, zet ârândân sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ, ‘Nânâ nep kârâm kâmitmap. Nânâ ko bonnâ mei zâibap.’

³⁸ Nânâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonnâ mimbigât sârn zinngâwan. Mârum a nâmbutnâ nep zo tuum ândinetâ bonnâ muyagei zen yen galem op bonnâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sârn dâzânngoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sârn muyagiap.” Den zorat a ambân donbepnâ Yesu nânghâm pâlâtân kwâknangâwe.

⁴⁰ Yesunâ arâpnâ nen den dâtnânghom tâi a ambân zin kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkat dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesunâ sinji âlip dâzânngoi donbep patânâ nânghâm, nânghâm pâlâtân kwâknangâwe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ

sâm dukuwe, “Kâdom gâgât dengât op nângâm pâlâtân kwâknanjen. Irak ko niinjak diñâ nângâm itâ nângâm kwâtâtien. Zâk perâkñak a hân dâp nenğât kubikkubik a op ândiap.”

Yesunâ katep nâi mâsekñoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimñâ Galilaia hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikñak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsinğinâ kamân toren toren lañ kârâm âimap. Kamârâpñâ ziñâ ko zâkkât nângâne yennâ opmap.” ⁴⁵ Yesunâ Galilaia hânân taki Galilaia a ziñâ buku okñanğawe. Zen mârumñan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepñâ tuugi igawe, zorat yatâ okñanğawe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaia hânân mârum sâi toonâ wain oip, zoren dum âi takip. Kape-naum kamânân a sâtñâ nâi ândeip, zâkkât nanñâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaia hânân gaap sâne a sâtñâ zorânâ nângâm Kana kamânân âimñâ Yesu muyagem nanñâ mumbam op zeip, zo kubikñanğabapkât dukui. ⁴⁸ Oi Yesunâ itâ sâm dukui, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnanğât nângâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtñâ zorân itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nânği bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziñ gam sawe, “Nangâ mârum âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkñanğât mâsikâziñgi sawe, “Muka mirâ bâkñan, zoren sâkñâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtñâ zâk topñâ itâ nânğip, “Narâk zoren Yesunâ sânğonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikñâ sot

a ambân kâmut gakârâpñâ, zen Yesu nânğâm pâlâtân kwâkñanğâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaia hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too denğân sâtñan a ñâi kubigip.

¹ Yuda zenğât kendon patâ ñâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zarip. ² Oi Yerusalem kamânân poñ kâtikñâ kirip, zoren mâtâp ñâi kirip, zorat kutñâ râma zenğât mâtâp. Mâtâp zorat nanğâmñan too denğân ñâi zeip, kutñâ Betesida. Zorat sâtñan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziñoot sot sen ñâtâtik sot kin bitziñ bâliñâ sot sâkziñ giginâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a ñâiñâ narâk ñâin ñâin gem ga toin geim golanğoip. Yatâ oi mâsek a ñâi kândom toin giarip, zâk mâsek okñanğip, zo buñ oip.) Zorat zen too kwamit oi nânğânat sâm mambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a ñâi zeip. Zâk kiñ bikñâ bâliñ oi zem tâi kendonñâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo ekñâ narâk kêrep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, ñâiñâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanbap? Oi ninak geibâ sa a ñâiñâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâkñâ âlip oi zaatñâ isen koremñâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zenğât kendon narâk oi Yesuñâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutnâ zinj a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotnâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâm dâzân goip, “Kubiknigapnâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâm dâgogap, zâk kutnâ nâi?” ¹³ Sâne kubiknangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesunâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuip, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nâi nâi yâmbâtnâ muyagegibapkât bâlinâ dum zagâtnâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzân goip, “A kubiknigap, kutnâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtnâ, zinj kâsa miņangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesunâ itâ sâm dâzân goip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtnâ zinj nângâne bâlin oi Anutu hutkum sap sâm kunam sâm kâtigiwe.

Yesu zâk hâuņangât den sâm kwâkâbapkât imbanâ zemņangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâm dâzân goip, “Nâ perâknak dâzân gua nângânek. Nanņâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi eknâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nanņâ nâņâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nanņâ nâ nek umņâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buņâ. Nep zâizâinâ tirâpnogi zen eknâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumuņâ mângiziņgi zaat ândime. Nanņâ nanņâ yatik a mumuņâ nâi mângibâ sâm mângibat.

²² Ibâ zâk nanṅâ nâ a zenḡat topziṅ sâṁ kâkṅan kwatziṅḡabatkât nep zo sâṁ nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâkṅanḡame, zo yatik nanṅâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Nâi zâk nanṅâ nâ mân hurat kwatnibapṅâ Ibânâ sâṅgonnogip, zâk mân hurat kwâkṅanḡabap.

²⁴ Nâ perâkṅak dâzâṅgua nâṅḡânek. Nâi zâk dinnâ nâṅḡabapṅâ sâṅgonnogip, zâk nâṅḡâm pâlatâṅ kwâkṅanḡabap. Oi a zo ândiândiṅ kâtikṅâ mem ândiap. Zâk mumuṅâ kândâtkum ândiândiṅ kâtikṅâ muyagiap. Zâk tosaṅṅḡat hâuṅâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâkṅak dâzâṅgua nâṅḡânek. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziṅ wâḡân umziṅ mumuṅ ândie, zen Anutu nanṅâ ninâ den nâṅḡâm umziṅ kubikaṅḡi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk ṅâi mâte upabân a mumuṅâ zo, ziṅâ Anutu nanṅâ nâḡât dinnâ nâṅḡâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariṅâ ândiapkât nanṅâ nâ ândiândi mariṅâ op ândibatkat sâṁ nigip. ²⁷ Oi nâ a bonṅâ ândiangât a tosaṅṅḡat hâuṅṅḡat den sâṁ kwâkâbatkat sâṁ nigip. ²⁸ Zen den zo nâṅḡâne mân kwakmak upap. Narâk ṅâi mâte upap, narâk zoren a mumuṅâ hanzâṅgone zie, zen nânṅâ nâḡât den nâṅḡâmṅâ gwâlâ op zaat nanḡâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenḡa dinnâ nâṅḡâm zaatṅâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutṅâ ândiândi bâliṅ ândiwenḡa zaatṅâ tosaṅṅḡat hâuṅâ mimbi.

³⁰ Nâ ninâ umḡat nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânṅḡat sâtkât hâuṅṅḡat den sâṁ kwâkâman.

a nâinâ ziknâ umgât gâi zâk buku oknangâbi. ⁴⁴ Zen ziinjâk sâmbâlip kwarangâm ândime. Kembuniñ kânok, zâknâ sâmbâlip kwatziñgâbapkât mân nângâme. Oi dabân nângâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nenngât sâmbâlip kwâpap.’ Yatâ buñâ. Zen Mosegâren pâlâtân upme. Ka Mosenâ zen sâmbâlin kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Mosenâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nângâm sâi nâgât den nângâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmñâ nâgât den dabân nângâbe?”

6

Yesunâ a 5 tausen nalem ziñgip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesunâ den yatâ sâmbâmbâmbâ Galilaia saru kutnâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbutken arip. ² Ari a ambân donbepñâ a sisi mâsek kubikziñgi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñâ nen diiniñgi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zenngât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donbep patâ gane Yesunâ ziñgitnâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donbep patâ ziñgindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâmbâmbâmbâ nâñgi zeiyen mâsikip.

⁷ Oi Piliponâ itâ sâmbâmbâmbâ dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorân kwâlâm ziñgindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñâ nenngâren gâbâ a nâi kutnâ Andrea, Simon Peterogât munñâ, zâknâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâknâ nalem bâtnâmbut sot

saru zuu zagât tâkņangap. Oi a ambân donjbeu patâ zirâņâ zingindâ dâpziņâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesuņâ sâip, “A ambân dâzâņgone mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân ļaņģaat zeip, zorat kwâkņan a teņģaziņ 5 tausen yatâ zorâņ ge tarâwe.

¹¹ Yesuņâ naleu zo memņâ sâiwap sâm a tarâwe, zo kâsâpkum ziņģip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum ziņģip. ¹² Naleu nem âkon opņâ Yesuņâ arâpņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Buputņâ zen bâliņ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen naleu bâtnâmbut zorat buputņâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikņâ, zo ekņâ sâwe, “Propete patâ a neņģâren âsagibapkât sâsâņ, zo perâkņak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haamģumņâ bitziņandâ ģâsum a kutâ kwânâņģânam utne ziņģit nâņģâm birâziņģâm zikņik barin zariu.

Yesuņâ saru kwâkņan lâņ lâņ ariu.

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

¹⁶ Mirâ ñâtiksâisâi arâpņâ nen saru sâtņan ģeiwen. ¹⁷ Ģeimņâ Kapenaum kamânân âinam waņģâyân zâiwen. Oi mirâ ñâtiksâi ko ârindâ Yesu zâk zikņik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikņâ koi saru âbâņģoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmņan ârindâ Yesu zâk saru kwâkņan lâņ lâņ âim waņģâ gootņan ģâi ekņâ pârâkpam keņģât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesuņâ nâņģonsâm sâip, “Ninak ģaan. Mân keņģât utnek.” ²¹ Yesu waņģâyân kopģâbapkât sâtâre urâwen. Kopģâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opnâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine haŋsâip. Haŋsâi itâ sâwe, “Muka nâtiksâi waŋgâ kânok tâi iksen. Zoren arâpnâ Yesu pam ziiŋjik arie.” ²³ Zo yatâ nâŋgâm tatne Tiberia hânân gâbâ waŋgâ nâmbutnâ Kembuŋâ nalem ziŋgip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a ambân zen Yesu sot arâpnâ kâruziŋgâm waŋgâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruziŋgâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârûm muyagemnâ itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ dâuŋan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ perâkŋak sa nâŋgânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat buŋâ. Nalem ziŋga nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemnâ ândim mumbi, zorat umziŋ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziŋ pane zimbap. A bonnâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo ziŋgâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo ziŋgâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuŋâ wan nep tuum ândinatkat nâŋgâmap?” ²⁹ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “A sâŋgonnogip, nâ nâŋgâm pâlatân kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâm dukuwe, “Gâ top likuliku kulem nâi tuuna eknâ nâŋgâm pâlatân kwatginat. Wan nep nâi tuuban? ³¹ Sâkurâpnîŋ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikŋan ândim nalem kutnâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem nâi itâ ziap,

‘Sumbemân gâbâ nalem ziŋgi nem ândiwe.’ ”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Perâkñak sa nângânek. Sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo Mosenâ mân muyagem zingip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonñâ zingâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem zingâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonñâ uan.” ³⁴ Sâi itâ sâm dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo ningâmâmban.” ³⁵ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga pâlâtân upap, zâk nalemgât mân mumbap. Oi nâi zâk nâ nângâm pâlâtân kwatnibap, zo ko toogât mân nângâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânnguan. Zen nâ neknâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ nâgât singi sâip, a ambân zo zen ko nâgâren gam nanğâbi. Oi a ambân ziñ nâgâren gane mân molizingâbat. ³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât buñâ. Sângonnogip, zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân nâgâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemziñ uandâ hângât narâk âkâbabân zoren hâlâluyâk mângiziñga za-atpi. Sângonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nanñâ nâ neknâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi nânñâ narâk patin mângiziñga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikkât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo nâ sâipkât Yuda a sâtñâ, ziñâ nângâm bâliñ kwâkñangâwe. ⁴² Oi itâ sâwe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topñâ nângâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nanñâ.” ⁴³ Sâne Yesuñâ itâ dâzânngom sâip, “Zen mân nângâne

bâliņ oik. ⁴⁴ A ñai zik umgât nâgâren gâgaņ, zo mân taap. Ibâ sângonnogipņâ sâi âlip nâgâren gâbap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumuņan gâbâ mângibat. ⁴⁵ Propete zeņgât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zikņak a sinņi âlip dâzânņoi nâņgâbi.’

Ñai zâk Ibânandâ sinņi âlip dukui nâņgâbap, zâk nâgâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâkņak dâzânņua nâņgânek. Ñai zâk nâņgâm pâlâtâņ kwatnimapņâ ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikkât nalem nâ. ⁴⁹ Sâkurâpziņâ, zen mirâ kamân kâtikņan nalem kutņâ Mana, zo nem ândimņâ mom naņgâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemņâ mân mumuņâ, zo ko nâgâren ziap. ⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat ñai zâk nâgâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtikņanņgât sinņi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a ziņâ ândiândi muyagibigât ziņgâbat.”

⁵² Yuda a sâtņâ ziiņak itâ âragumņâ sâwe, “A zirâņâ dap op sunumņâ niņņi ninatkât sap?”

⁵³ Sâne Yesuņâ itâ sâm dâzânņoip, “Nâ perâkņak dâzânņuan. Zen a bonņâ nâgât sunum sot gilâm mân nimbi, zo ko umziņan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ Ñai zâk nâgât sunumnâ sot gilâmnâ nimbapņâ ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumuņan gâbâ mâgia zaatpap. ⁵⁵ Nâgât sunumnâ, zo nalem bonņâ. Nâgât gilâmnâ, zo too bonņâ. ⁵⁶ Ñai zâk nâgât sunum sot gilâm nimbapņâ, zâk nâ sot pâlâtâņ op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâņ op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi

mariñâ, Anutu Ibâ, zâknâ sângonnogi gewangât Ibânañgât op ândiman. Oi ñâi zâk nâ ninibapñâ nâgât op ândiândiñ muyagem ândibap. Umñandâ nâ sot pâlâtân upapñâ sumbengât singi upap.⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topñâ itâ ziap. Sâkurâpziñ Mana nalem niwe, zo yatâ bunâ. Zen nemñâ ândim muwe. Kâ nâgâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.”⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân mâpâmâpâse namin ândim den zo dâzângoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikkât den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpñâ, nenğâren gâbâ donbepñâ den zo nângâm sâwe, “Den zi nângindâ yâmbâtñâ uap. Den zirat topñâ dap yatâ nângânat?”⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuñâ umziñan ek nângâm itâ sâm dâzângoip, “Den zi nângâne bâliñ uap?”⁶² A bonñâ nâ âburem ândiwanân zaria nângâne dap upap?⁶³ Sâkkât sunum zorân ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzânquan, zo Kaapum sot ândiândigât den.⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nângâm pâlâtân kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânñan nângip. Oi a Yesu tirâpzanğoi gâsum kumbi, zo yatik kânñan nângip. Zorat den yatâ dâtnângoip.

⁶⁵ Oi den ñâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzânquan. Ibânandâ a ñâi imbanâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtân upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpñâ, nenğâren gâbâ donbepñâ zâk sot ândiândiñangât âkon op birânangâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topnâ sâ muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesunâ arâp kiin zagât itâ sâ mâtikâningip. “Zen yatik nâbam âinam se?”

⁶⁸ Sâi Simon Peteronâ itâ sâ dukui, “Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânoknâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat. ⁶⁹ Nen gâ nângâm pâlâtân kwatgimnâ itâ nângâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpzânngowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâinâ Satangât a uap?” ⁷¹ Zâk Yuda, Simonngât nanjâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nângâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât nenngât kâmurân goknâ. Oi zâknâ ândim Yesu tirâpzânngoi kâsarâpnâ zinj gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpnâ, zen mân nângâm pâlâtân kwâknangâwe.

¹ Kwâknân Yerusalem kamânân Yuda a sâtnâ zinjâ Yesu kunam den sâne Yesunâ zorat sinji nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip. ² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpnâ, zinj itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimnâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ zinj ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepnâ tik mân tuumap. A mâteziņan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpnâ zen mân nângâm pâlâtân kwâknangâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka

nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A ziñâ zen um kâlak mân nângâziñgâbi. Nâ ko ândi mâmanziñ bâliñâ, zo sapsuga um kâlak nângânige. ⁸ Zen ziñik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmñâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpñâ, zen kândom âinetâ bet zâk zikñik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumñâ mâsikâyañgâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yenñandâ zâkkât den halop donjep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Buñâ. Zâk a um gulip kwatziñgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtñâ zengât kenğât op Yesugât siñgi den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembangât den sâm dâzângoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zariññâ den topñâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sâñgonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtñâ lubapñâ den zirât topñâ nângâbap. ¹⁸ Nâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâkñâ mem zâizâiñ upap. Ka ñâi zâk nep mariñangât sâtâre muyagibapkât nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.

19 Mosenâ gurmin den sâ muyagem zingip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtîme. Yatâ opnâ zen wangât nâgât denân kwap sâ m nonam se.” 20 Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorân gobigât se? Gâgât itâ nânge. Gâ wâkegoot ândim um gulip op sat.” 21 Sâne Yesunâ dâzângom sâip. “Nâ nep kânok tuuga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. 22 Sa nângâne. Mosenâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâ m zingip. (Oi zo Mosenâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârûm nâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. 23 Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumun sâkñâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? 24 Zen den sâkñik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonnâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nâi?”

25 Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? 26 Zâk a ambân mâteziñan zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâ m kwâkâme. Zen topnâ nângâne a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, zo mo dap? 27 Buñâ motnâi. A zirat muyamuyagiñangât topnâ nânge. Ka nâi gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topnâ mân nângânat.” 28 Yatâ sâne Yesunâ tirik namin kin den patâ itâ sâ m dâzângoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nânge sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonnâ mariñâ, Anutu, zâkñâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme. 29 Nâ ko zâkñâ sângonnogi zik um

topn̄an gâbâ gewan, gât ko nân̄â zâkkât topn̄â nân̄gâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pân̄am sâwe. Oi kukuņ̄an̄gât narâkñâ, zo mân mâte oipkât yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yenñâ zeņ̄gâren gâbâ don̄bepñâ Yesu nân̄gâm pâlâtñ̄ kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbapkât sâsñ̄, zâk a zirñ̄ kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nan̄gâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâņgonzân̄gowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nân̄gamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sâņgonzân̄gowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzân̄gom sâip, “Nâ narâk pân̄kânok zen sot ândimñâ sâņgonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârunim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirñ̄ ikâ ari kârunatkât sap. Yuda a bukurâpn̄iñ̄ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zeņ̄gâren âibam sap? Mo zâk Grik a zeņ̄gâren âim den dâzân̄gobam sap? ³⁶ ‘Kârunim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niņgâbapkât sâip.

³⁷ Yuda zeņ̄gât kendon sirâm boiñâ mindumindu patâ utne Yesuñâ zaat kin den patâ dâzân̄gom sâip, “Nâi zâk toogât nân̄gâmñâ nâgâren ga nimbap. ³⁸ Oi ñâi zâk nâ nân̄gâm pâlâtñ̄ kwatnibap, zâkkât umñ̄an too sinñâ takâm zimbap. Kembangât ekabân

den yatâ kulemgune ziap.” ³⁹ Yesu nângâm pâlâtân kwâkñanğâwen, nen Kaapumğât sinji kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumğâ mân niņgip. Wangât, zâk sumbem âsakñâ umñan mân âburem zârip, zorat mân niņgip.

A ambân zen Yesu topñanğât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutñâ zen den zo nângâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkñak, zâk Propete gâbapkat mârur sâsân.” ⁴¹ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârur sâsân, Kristo, zi zâk.” Nâmbutñandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagibap? ⁴² Kembugât ekabân den ñai itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutñandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtñâ ziñ Yesu mân nângâm pâlâtân kwâkñanğâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zeñğâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân gâsum diim ge?” ⁴⁶ Sâne kâwali a ziñ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a ñaiñâ mân sâmap.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a ziñ itâ sâm dâzânğowe, “Zen a yennâ yatik um gulip kwatziñğap? ⁴⁸ A sâtñâ sot Parisaio a, neñğâren gâbâ ñai zâk sot pâlâtân uap? ⁴⁹ Zo buñâ. A yennâ, zen ko Kembugât gurumin den mân nângâme, zen simğât sinji.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuziñâ ñai kutñâ Nikodemo, mârur Yesugâren arip, zâkñâ itâ sâm dâzânğoi,
⁵¹ “A ñaiñâ zikñâ topñâ mân sâi dap yatâ

hâunangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den nâi ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpñandâ Nikodemo den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ a zo yatik Galilaia hânân gokñâ? Kembugât ekabân sâlâpkum itâ nângâban, ‘Galilaia hânân Propete nâi mân âsagibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziñan âim nanğawe.

8

Lañ mâman ambân nâi Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuñâ Oliwa bâkñan zâi zeip. ² Mirâ hanşâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân donşepñâ zâkkâren minduwe. Yesuñâ ge tapñâ Kembugât den sâm dâzânğoip. ³ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân nâi a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamgum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a lañ zen sot ândei muyagem gâsum diim gen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtnâ zânğone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum niñgip. Oi gâñâ ambân zâkkât dap nânğat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nânğâm denân pânâm sâwe. Sâne Yesu zâk pindiñsâm bikñandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatñâ itâ sâm dâzânğoip, “Zenğâren gâbâ a nâi tosañâ buñâ, zâkñâ kâtnâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiñsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A gawe, zen den zo nânğâm patâziñâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanğawe. Ambân zâk zikñik Yesugât mâteñan kiri Yesu zâk oksâm zaat

mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Nâinâ hâuṅṅât den sâm siṅṅan giap?” ¹¹ Sâi ambânâ sâip, “Kembu, buṅâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm siṅṅan gian. Zorat gâ âi ândim bâliṅâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neṅgât kârâp âsakṅâ op ândiap.

¹² Yesuṅâ a den dum dâzâṅgoip. Itâ sâm dâzâṅgoip, “Hân dâp a zeṅgât kârâp âsakṅâ op ândian. Oi ṅâi zâk nâ molinibapṅâ, zâk ṅâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakṅâ tâkṅṅi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziṅâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nâṅgindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuṅâ sâip, “Ninak topnâ sapsuga bon buṅ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibat, zorat topṅâ nâṅgâm den sâmân. Zen ko zo mo zorat ârândâṅ kwakme. ¹⁵ Zen sâkṅik ekṅâ umṅan bonṅâ zo mân ikme. Oi zen laṅ sâme. Nâṅâ ko zeṅgât topziṅ mân sâmân. ¹⁶ Oi zeṅgât topziṅ sâbat, zo ko bonṅâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sânṅonnogip, zâkṅâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zeṅgât gurumin den ekabân den ṅâi itâ ziap, ‘A zagât, zikṅâ a ṅâigât topṅâ sâitâ nâṅgâne bon upap.’

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sânṅonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen nâgât topnâ mân nâṅgâme. Zen nâgât topnâ nâṅgâm sâi ko Ibânṅṅât topṅâ yatik nâṅgâbe.”

²⁰ Yesuñâ den zo tirik namâ umñâ ñâi kât pâpanñan, zoren kin den dâzângoip. Oi zâk mumbapkât narâkñâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Anñâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokñâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ zâmbam aria zen kârunimñâ tosaziñoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?”

²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziñâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikñâ agoyangâm mumbapkât sap?” ²³ Sânetâ Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen âmbiren gokñâ. Nâ ko uren gokñâ. Zen hân ziren gokñâ. Nâ ko hân zi gokñâ bunñâ. ²⁴ Nâ zorat opñâ dâzânguan, Zen tosaziñoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwanñâ ândim zâibat. Zen zo mân nângâm simbitkubi, zo ko tosaziñ zemziñgi mumbi.”

²⁵ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a ñâi?” Sâne Yesuñâ dâzângom sâip. “Topnâ dâzângom gâwan, zo bonñâ. ²⁶ Nâ zenğât tosa sot hâuñangât den donbep mem ândian. Sângonnogipñâ den bonñâ sâmap. Oi nâ den zâkkâren nângâwan, zorigâk a ambân dâzângoman.”

²⁷ Den zo Ibânangât op sâm dâzângoi zen mân nângâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmñâ Yesuñâ târokwap itâ dâzângom sâip. “Zen a bonñâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nângâm birañbi. Oi ninâ umgât kut ñâi ñâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâman, zo nângâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sângonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut ñâi ñâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap.” ³⁰ Yesu zâk den

yatâ sâi a donḅepḅâ nâḅgâḅḅâ, nâḅgâḅ pâlâtâḅ kwâkḅaḅgâwe.

Yesugât den mem ândim dumun buḅ utnat.

³¹ Yesuḅâ Yuda a nâḅgâḅ pâlâtâḅ kwâkḅaḅgâwe, zen itâ sâḅ dâzâḅgoip, “Zen nâḅgât den lum ândim arâpnâ bonḅâ upi. ³² Opḅâ nâḅgât den bonḅâ, zo nâḅgâḅ mākâziḅḅi dumunziḅ buḅâ, hâlâluyâk ândibi.” ³³ Yesuḅâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zenḅgât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buḅ ândibi.’” ³⁴ Sâḅe Yesuḅâ itâ sâḅ dâzâḅgoip, “Nâ perâkḅak dâzâḅguan. Nâi zâk bâliḅ opmap, zâk bâliḅaḅgât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziḅâ patâziḅaḅgât mirin tâtat mâḅe mân upi. Narâḅḅâ ko Ibâḅgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanḅandâ olaḅziḅga, zen perâkḅak dumum buḅ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nâḅḅan. Oi zen nâḅgât denḅâ umziḅan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânaḅḅâren kut ḅâi ḅâi ek ândiwan, zorat sâḅan. Zen ko ibâziḅaḅḅâren kut ḅâi ḅâi nâḅgâwe, zo upme.” ³⁹ Sâi itâ sâḅ dukuwe, “Nen sâkuniḅ Abaram.” Sâḅe Yesuḅâ dâzâḅgoip, “Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâḅe yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren ḅâbâ den bonḅâ nâḅgâwan, zo dâzâḅgoman. Oi ziḅâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramḅâ mân oip. Zen Abaramgât narâḅḅâ buḅâ. Ibâziḅâ, zâk ḅâi. ⁴¹ Zen ibâziḅaḅḅâ orot mâḅe upme.” Yatâ sâi ziḅâ sâwe, “Nen a laḅân ḅâbâ mân âsagiwen. Ibâniḅ Anutu kânok.” ⁴² Sâḅe Yesuḅâ sâip, “Ibâziḅ Anutu sâi ko nâ buku otnibe.

Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkñâ sâñgonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziñan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziñ anğân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziñ Satan. Zâkkât den lubigât umziñ kinmap. Zâk mârûm ñâi a tâmbetagoagon nep tuum ândim gaap. Zâk den bonñâ kândâtkoipkât umñan den bonñâ ñâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariñâ. Zorat zâkkât orot mâmeñâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziñan den bonñâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonñâ dâzângua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zengâren gâbâ a ñâi nâgât tosa âlip sâbap? Buñâ. Nâ den bonñâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siñgi upa-pñâ diñâ nângâbap. Zen Anutugât siñgi mân ândimeñâ diñâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtñâ, ziñ kuk op itâ sâm bâliñ kwâkñangâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ nengât kâmurân gok buña. Gâ Samaria a. Wâkeñâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ wâkeñâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlan kwâkñangâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiñginangât opñâ mân dâzângowan. Kutsiñginangât den dâzângobap, zo ñâi ândiap. Zâkñâ nâgât kutsiñgi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziñâ itâ sâwe, “Wâkeñâ otgimap, zo perâkñak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk

muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapnâ mân mumbap.’ ⁵³ Sâkuniñâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buñ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniñ sâme, zâknâ kutsiñginâ mem zâi pâmop. ⁵⁵ Zen zâkkât topnâ mân nânge. Nânâ ko zâkkât topnâ nânngâm kwâtâtian. Nâ mân ek nânngan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nânngânngan. Oi zâkkât diñâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziñâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorânâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziñ sâwe, “Gâ kendongâ 50 mân ândeinnâ Abaram egâwan sat?” ⁵⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâknâk dâzânngobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanñâ ândim gaan.” ⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnâ mem kunâ sâne Yesunâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den sinji.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesunâ a zo muyagei arâpñâ niñ Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosgât yatâ muyageip? Ziknâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Yatâ buñâ. Ziknâ mo ibâ mam zekât tosgât buñâ. Anutu imbanjanngât topnâ zâkkâren muyagibapkât yatâ

âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sângonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkñan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi? ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakñâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmñâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sen nâtâtik zo sinjan sañgorip. ⁷ Itâ sâm sañgorip, “Gâ Siloam too dengânân âi too sañgonnan.” (Siloam zo Yuda denân. Niiñ denân ko sângongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opñâ kamârâpñâ zinjâ a zo ekñâ mâsikâyangâm sâwe, “Nalemgât oletningâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutñandâ sâwe, “Zâk buñâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikñak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op singâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzângoip, “A nâi kutñâ Yesu, zâkñâ hânân tâpkum hân banjet mem golanjukum sinnan sañgonñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam dengânân âi too sañgon.’ Oi nâ âi too sañgonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâkñâ sâip, “Nâ mân ek nângan.”

A sinâ âlip oip, zorat Parisaio zinj den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimñâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesuñâ banjet golanjukum sinâ sañgorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, zinjâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op singâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzângoip, “Zâk banjet mem sinnan sañgori nâ âi too sañgonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren

gâbâ nâmbutņandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokņâ buņâ. Zâk Kembugât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutņandâ sâwe, “Zâk bâliņ mâme a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, ziņ yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a siņ bâpsâsâņ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Siņgâ kubiksap, zorat gâ dap nâņgat?” Sâne zâkņâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimņâ âlip oip, zorat nâņgâne bonņâ mân oi sâne ibâ mamņâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikņâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op siņâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamņâ, zik itâ sâwet, “Zâk nan-nikņâ, zo nâņget. Sen nâtâtik âsageip, zo nâņget. ²¹ Ka dap opņâ siņâ âlip uap, zo mân nâņget. Nâiņâ kubiksap, zo mân nâņget. Zâk katep buņâ. Mârum lâmbarip, zorat ziņņak mâsikâne topņâ dâzâņgoik.”

²² Ibâ mamņâ, zet Yuda a sâtņâ zengât kenġât opņâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtņâ, ziņ den itâ sâm ândiwe, “Nâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliņan gâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsâņ, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâpâmâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbakņeņaņġindâ neņġât kâmurân mân tâpap.”

²³ Zorat opņâ ibâ mamņâ zet kenġât op itâ sâwet, “Zâk katep buņâ. Zâk mârum lâmbarip, zorat ziņâ mâsikâne topņâ sâik.”

²⁴ A sen nâtâtik op ândeipņâ âlip oip, zo dum diim gamņâ itâ dukuwe, “Anutu mâteņan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topņâ nâņgen. Zâk

bâliņ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorâņ itâ sâm dâzâņgoip, “A zo bâliņâ mo âlipņâ, zo mân nâņgan. Sen nâtâtik ândiwanņâ sinnâ âlip uap, zo nâņgan.” ²⁶ Sâi dum mâsikawe, “Dap otgigap? Dap op siņgâ mânâņgâtsap?”

²⁷ Sâne a zorâņ itâ sâm dâzâņgoip, “Nâ mârums dâzâņguan. Zen wangât kisaņâ dâzâņgobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi ziņâ siņan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpņâ. ²⁹ Mose zâk Anutuņâ den dukuip, zo nâņgen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nâņgen.” ³⁰ Sâne a zorâņ den itâ mâburem dâzâņgoip, “A zi sinnâ mânâņgâtsap, zâkkât topņâ kârune nâņga imbaņâ uap. ³¹ Nen itâ nâņgâmen, ‘Anutuņâ bâliņ mâme a mân betziņan memap. Nâi zâk hurat kwâkņanğâm diņâ lugi beķņan mimbap.’ ³² Mârums hân âsageibân gâbâ a nâi zâk mam kâmbonjan gâbâ sen nâtâtikņâ âsagem kubikkubikņâ mân âsagei nâņgâwen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpņoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliņ mâme sot laņ mâman a zeņgâren gâbâ âsageinņâ dap yatâ nen den topņâ dâtnâņguat?” Yatâ sâm kom kâbakņine ârip.

Yesu kândâtkom um nâtâtik ândiândiņ.

³⁵ A zo kâbakņine ari Yesuņâ nâņgip. Oi a zo muyageņanğâm itâ sâm mâsikip, “Gâ a bonņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanğat mo?” ³⁶ Sâi a zorâņ sâip, “Patâ, sat, zo a nâi? Zo tirâpnona ekņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanğâbat.” ³⁷ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ eksat. Den dâgogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorâņ sâip, “Kembu, nâ nâņgâm pâlâtâņ

kwatgigan.” Yatâ sâmnâ um topņan pindiņsâm mâtâseip.

³⁹ Oi Yesuņâ sâip, “Nâ topziņ sâm muyagibatkât hânân gewan. Zorat a ziiņaņgât nâņgâne giginâ oi sinniņ ñâtâtik sâme, zen sinziņ ânâņgât âsakņan bâgim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiņaņgât nâņgâne zâizâiņ oi sinniņ âlipņik sâme, zen ñâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândâņ kirâwe, zen nâņgâmņâ sâwe, “Nen sen ñâtâtik nâņgonsat?” ⁴¹ Sâne Yesuņâ sâip, “Zen sen ñâtâtik ândim sâi tosaziņ buņ ândibe. Ka ziiņak sâme, ‘Nen sinniņ âlipņâ.’ Zorat tosaziņ zemziņgap.”

10

Râma zen mariziņaņgât den nâņgâme.

¹ Yesuņâ den sumbuņâ ñâi itâ sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgua nâņgâne. Ñâi zâk râma zeņgât poņ durubit zo birâm ñâin gâbâ loņiņ bagibap, zâk kâmbu a op kut ñâi ñâi laņ memap. ² Ñâi zâk poņ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zeņgât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a ekņâ mâtâp mem pâmbap. Oi râma ziņâ diņâ tobat nâņgâbi. Oi râma galem a zo râma kutziņan zâņgonsâm poņan gâbâ diiziņgâm âibap. ⁴ Râma gakârâpņâ diiziņgâm gei kândom ari molim âibi. Diņ tobatņâ nâņgâmegât molim âibi. ⁵ Ka a ñâi gâi diņ tobatņâ mân nâņgâmņâ mân molibi. Buņâ. Zen keņgât op birâm âibi.” ⁶ Yesuņâ den sumbuņâ yatâ sâi Yuda a ziņ den zorat topņâ mân nâņgâwe.

Yesu zâk galem a âlipņâ.

7 Yatâ utne Yesuñâ dum dâzângom sâip, “Perâkñak dâzângua nângânek. Râma zenğât zâizâiñanğât mâtâp, zo nâ. 8 Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut ñai ñai lañ mime. Zen ganetâ râma zen zenğât den mân nângâwe. 9 Mâtâp nâ. Nâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagobap. Zâk bagimgagim nalem muyagem nem ândibap.

10 Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zângom tâmbetzângogigât game. Nâ ko râma ziñ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. 11 Nâ râma galem a âlipñâ. Galem a zâk galem otziñgâm ândim râma gakâñâ tâmbetagobegât ândiândiñâ birâbap. 12 Râma galem a bâliñâ, mariñâ buñâ, kât nep tuutuunanğât anâ dâñ galemziñ mân opmapñâ wâu kâtikñâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikñâ gamñâ râma ziñgâm molziñgi siñsururuñ upi. 13 A zo râma galem a bâliñâ. Zâk râma zenğât girem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap. 14 Nâ ko râma galem a âlipñâ ândiman. Ibâ sot nâ âñak nângâm ândimet. 15 Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âñak ândimen. Zorat na râma zenğât opñâ ândiândinâ birâbat. 16 Oi râma kâmut ñain ñain ândie. Zen poñ zi gokñâ buñâ. Oi ninak ârândâñ diiziñgâm ga dinnâ nângâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. 17 Râma zenğât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umñandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmñâ dum mimbat. 18 Ândiândinâ zo a ziñ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buñâ. Ninak nângâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât

imbanjâ zemnigap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sârn nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nânġâm den sârn kâsâpagowe. ²⁰ Oi a donġbepnâ itâ sâwe, “Wâkenjâ oknjanġi um gulip uap. Den sâi wangât nânġe?” ²¹ Nâmbutnandâ itâ sâwe, “A wâkenġootnâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke njanġâ a sen nâtâtik zen âlip kubikziġġâbap?”

Yuda a sâtnâ, ziġ Yesu kâsa oknjanġawe.

²² Yuda a ziġ tirik namânġ mârurn mârurn miwe, zorat kendon narâknâ mâte oip. ²³ Map patenġ narâknan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ nâi kutnâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziġ eknâ mindum haamġum kin itâ sârn dukuwe, “ġâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliġan ġâbâ mâkânġġâbapkât mârurn sâsânġ, ġâ a zo ândiat oi ko sârn muyagem dâtnânġo.”

²⁵ Sâne Yesunâ itâ sârn dâzânġoip, “Nâ mârurn sârn dâzânġua mân nânġawe. Ibânanġât sâtkât nep tuuman, zorânġ topnâ sârn muyagemap. ²⁶ Ka zen nânġât râma mân op ândiegât dinnâ mân nânġame. ²⁷ Râma ġakânâ ândie, zen ziġġit holiziġ nânġâman. Oi ziġâ dinnâ nânġame. Dinnâ holiġâ nânġâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziġġa mân tâmbetagon ândim zâibi. Oi nânġât bitnan ġâbâ a njanġâ mâkâmâkânġ, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nânġâren zâmbarip, zâk a sot kut nâi nâi aksik walâziġġâm ândiap. Oi njanġâ Ibânanġât biknjan ġâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmeniknâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziŋ kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nep âlipŋâ top topŋâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi ikâ zorat op kâtŋâ nonam se?” ³³ Sâi Yuda a, ziŋâ sâtŋan mem itâ dukuwe, “Nep âlip tuumat, zorat buŋâ. Gâ ayâk ândiatŋâ Anutu hutkum gikaŋgât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen.” ³⁴ Yatâ sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den ŋâi itâ ziap. Zo sâlâpkum nâŋgâme mo buŋâ? Den zo itâ,
'Nâŋâ sâwan, Zen Anutu yatâ.'

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum ŋâi sâsân, zo mân taap.) Anutugâren gâbâ den zenŋâren gâip. Zenŋât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, 'Gâ Anutu hutkum sat.' Anutuŋâ gâsum sâlâpnom sâŋgonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nanŋâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânâŋgât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nâŋgâne bon buŋ oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânâŋgât dâp uap, zo ko dinnâŋgât buŋâ, nepnâŋgât opŋâ itâ nâŋgâbi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topŋâ nâŋgâbi.”

³⁹ Yesuŋâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâam dum sâne birâziŋgâm arip. ⁴⁰ Birâziŋgâmŋâ Yodaŋ too nâmbutken Yohaneŋâ mâruman too saŋgonziŋgâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândei a doŋbep patâ ziŋ Yesugâren ga mindum itâ sâwe, “Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanŋap.”

Oi zoren a ambân donbepnâ Yesu nângâm pâlâtân kwâkņanğawe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a nâi ândeip, kutnâ Lasaro. Zâk sot ponâzatnâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknâ. ² Marianâ mârur Kambu too wârânñâ âlipnâ zorân sanğon ko kâuk sâmotņandâ kiñâ sânğori âronñâ oip. Zâkkât munñâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeï ponâzatnâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, “Kambu, gâ nângâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap.” ⁴ Den zo pâitâ ari Yesunâ nângâmñâ itâ sâip, “Mâsek zorat bonñâ mumbapkât bunâ. Anutu sâm âlip kwâkņanğâbigât âsagiap. Anutu nanñâ nâgât imbanñâ âsagei ekñâ hurat kwatnibi.”

⁵ Mata sot gatnâ sot Lasaro, zenğât Yesunâ umñâ tâip. ⁶ Oi mâsekât sinği nângâmñâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimñâ arâpnâ itâ sâm dâtnânğoi, “Gane Yudaia hânân âburem âinâ.”

⁸ Sâi arâpnandâ itâ sâwen, “Patâ, mârur Yuda a zinj kâtnâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?” ⁹ Sâindâ Yesunâ dâtnânğom sâip, “Mirâ hanğsâm zeï kek mân nâtnâtkâsâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkât narâknâ mân mâte uap. Nâi zâk sirâmân mâtâbân ari kut nâi nâi zimbap, zorân mân kom subap. Zâk âsakņan kut nâi nâi ek nângâm âibap. ¹⁰ Nâi zâk nâtigân mâtâbân âim âsakñâ kârur âi kom subap.”

11 Yatâ sâmṅâ den itâ târokwap dâtnṅoip, “Bukuniṅ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mângibat.” 12 Yatâ sâi ko arâpṅâ niṅ itâ sâwen, “Uman zemṅâ âlip upap.” 13 Yesu zâk mumuṅṅât den sumbuṅâ sâi nen umangât nṅgâwen. 14 Zorat Yesuṅâ sâm kusikṅan kwap dâtnṅoip, “Lasaro muap. 15 Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zeṅgât umnâ âlip uap. Zen nṅgâm pâlatâṅ kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ.” 16 Sâi ko Yesugât arâp neṅgâren gâbâ a ṅai Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâkṅâ bukurâpṅâ itâ sâm dâtnṅoip, “Nen zâk sot ârândân arindâ a sâtṅâ ziṅ nṅgonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariṅâ.

17 Lasaro moi kât mâtâpṅan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip. 18 Betania kamân zo Yerusalem kamân naṅgâmṅan tâip. 19 Zobâ Yuda a donḅep Mata Maria munzikṅâ moip, zorat sṅgân ninam Betania kamânân âi tarâwe. 20 Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nṅgâm ari Maria ko mân nṅgâm mirin tâi Mataṅâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

21 Muyagemṅâ itâ sâm dukuip, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. 22 Oi irabot zi gâgât nṅgan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nṅgâgibap.” 23 Sâi Yesuṅâ itâ sâm dukuip, “Mungâ mumuṅṅan gâbâ zaatpap.” 24 Sâi Mataṅâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nṅgan.” 25 Sâi Yesuṅâ dukuip, “Zaatzaat sot ândiândi mariṅâ, nâ. Zorat ṅaiṅâ nṅgâm pâlatâṅ kwatnibap, zâk

momnâ zaat ândiândiņ kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nâņgâm pâlâtân kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nâņgâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matanâ sâip, “Zo nâņgan. Oi gâgât itâ nâņgan. A bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât mârûm sâsân, zo gâ. Anutugât nanņâ hânân gibapkât sâsânâ, zo gâ. Zorat umnandâ nâņgâm pâlâtân kwatgigan.”

Yesu umņâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâm birâm âi gatņâ Maria muyagem den halobân itâ sâm dukuip, “Patânikņâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Marianâ nâņgâmņâ kârâpņoorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianâ kek zaatņâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâm molim âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu ekņâ kiņ topņan ge pindiņsâm itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” ³³ Yatâ sâm isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknan mem isewe. Isene Yesuņâ ziņgitņâ umņâ bâliņ oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâziņgâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi ziņâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a ziņâ ekņâ sâwe, “Iknek, zâkņâ umņandâ gâsum biraņmap.” ³⁷ Nâmbutņandâ itâ sâwe, “A sen nâtâtik siņâ mânâņgâriņâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesunâ umnâ bâliņ oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpņan pane zei kât pâtâ mem mâtâpņan pam doonģuwe. ³⁹ Zorat Yesunâ itâ sâip, “Kât mem kâbakņinek.” Sâi a mumunâ zorat ponâņâ, Matanâ itâ sâm dukuip, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârum kârok uap.” ⁴⁰ Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Den dâgogan, zo mân nâņgat? Gâ nâņgâm pâlâtâņ kwatninandâ Anutu imbanâņanģât topņâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakņine ari Yesunâ sinâ sumbemân ekņâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nâņgat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nâņgâmat, zo nâņgan. Nâ a zi kinze, zen topnâ nâņgâbigât itâ san. Gâņâ sâņgonnona gewangât umziņandâ nâņgâm pâlâtâņ kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmņâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumunandâ zaat gâip. Oi mârum kiņ bikņâ sâņgum kâpiwe. Si sâņgânņâ kâpiwe, zorat Yesunâ dâzânģoip, “Sâņgum olan birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtâņ urâwe.

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donģepņâ Yesu kut nâi nâi oip, zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņ kwarâwe. ⁴⁶ Nâmbutņandâ ko Parisaio zengâren âim Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinģi sâm dâzânģowe.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nâņgâm sâne a sâtņâ mindune itâ dâzânģom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat? ⁴⁸ Nen ek mân nâņgânâņģâ utnat, zo

ko a pisuk patâ ziŋ zâkkâren âimŋâ nenġât a kutâ sâne Roma a ziŋ kuk opŋâ gam nânġone mom nanġindâ tirik namâ zi kândanbe.”

⁴⁹ Yatâ sâne zenġât buku ŋâi kutŋâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâkŋâ itâ sâip, “Zen um nânġânânġâziŋ buŋ ândie. ⁵⁰ Zen itâ mân nânġe. A kâmut nen mom nanġâbemġât nenġât hâuiniŋâ a kânokŋâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umġât mân sâip. Kendon patâ zorat umŋan zâk tirik namâ galem a patâ zenġât patâziŋâ ândeipkât Anutuŋâ sâi kânŋan den zo sâip. (Yesu zâk perâkŋak Yuda a kâmut, zenġât op mumbapkât sâm pindâpindân. ⁵² Oi Yuda a zenġârâk buŋâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduziŋi kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patânâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren ġâbâ a sâtnâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârum ândim gawe. ⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukŋem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanġâmŋan kamân ŋâi tâip, kutŋâ Epraim, zoren arâpŋâ diiniŋi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zenġât kendon patâ kutŋâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân ġâbâ a donġep patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkziŋ kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârum tirik namâ galem a sot Parisaio a, ziŋ den itâ sâm dâzânġowe, “Ŋâiniŋâ Yesugât tâtat mâmeŋâ ek nânġâmŋâ ga dâtnânġoik. Dâtnânġoi ġâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârumŋâ tirik namin zâi kin itâ

mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo buñâ?”

12

Marianjâ Yesu too wârân âlip sanjorip.

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok zeï Yesuñâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârum Lasaro mumuñan gâbâ mânggei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii naleme om pindâne Matañâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Marianjâ kwâip belo ñâi too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kinjan sângonñâ kâuk sâmotñandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam zeip. ⁴ Oi arâpñâ nenğat buku ñâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk ñâin Yesu tirâpzânğoi gâsum kuwe.), zâkñâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânñâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ zinği dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zenğat mân nânğâm sâip. Zâkñâ mindum kât pâpanñanğat irâ, zo zâkñâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoi, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opñâ kânjan sanğonnigap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbânğ zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtñâ zinğ Lasaro kumbigât sâm kâtânğ urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donğep zâkkât zinği nânğâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumuñan gâbâ

mângeip, zâk ârândânĭ iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a doŋbepŋâ Lasarogât den siŋgi nânġâmŋâ Yesu nânġâm pâlatânĭ kwâkŋaŋġawe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, ziŋ Lasaro Yesu sot ârândânĭ zâkonam den nep tuuwe.

*Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)*

¹² Mirâ haŋsâi a doŋbepŋâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne siŋgi nânġawe. ¹³ Den yatâ nânġâm sâtâre op gâmalem sot gâlânġât iinnâ namuŋ mem mâtabân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembangât sâtġât gam niŋġat. Nen sâm âlip kwatġigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk doŋgi sigan muyagem kwâkŋan zâi tâi arip. Zorat Kembangât ekabân den ŋâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sioŋ mâirâp, zen mân kenġât utnek. Iknek. A kutâ patâziŋ gaap. Zâk doŋgi sigan zorat kwâkŋan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpŋâ nen den zorat topŋâ mân nânġawen. Yesu momŋâ zaat sumbemân zariŋ, zoren itâ nânġawen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâkŋâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den siŋgi zo a nâmbutŋâ dâzânġowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat siŋgi nânġawenâ a doŋbepŋâ gâmalem sot gâlânġât iinnâ namuŋ mâtabân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, ziŋâ ziŋġitŋâ bukurâpziŋ mindum târâwe itâ sâm dâzânġowe, “Nânġâneġ. Zen den

nep tuune a donjbep patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâkņak walâņņi kwaksen.”

Grik a nâmbutņâ, ziņ Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutņâ ârândâņ ândim Anutu mâte okņangâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokņâ, zâkkâren âi itâ sâm dukuwe, “Patâņņâ, Nen Yesu iknatkât otņņņap.” ²² Sâne Pilipoņâ nâņgâm Andrea dukui ârândâņ Yesugâren âi den zo sâm dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesuņâ itâ sâip, “A bonņâ, nâ sumbem âsakņânâ muyagibatkât narâk mâte uap. ²⁴ Perâkņak dâzâņgua nâņgânek. Segon keetņâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momņâ bonņâ donjbep muyagibap. Ka keetņâ hânân mân giari sâi bon buņ opap. Hânân giari bonņâ donjbep muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândiņâ buku okņangņi gulip okņangâbap. Nâi zâk hânân ândiândiņâ kâsa okņangâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sâm nâņâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapņâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sâm muyageziņņip.

²⁷ “Itârâņ umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât, narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsiņņigangât kutkâ neule âsakņoot âsagibap.” Yesuņâ yatâ sâi ko

sumbemân gâbâ den ñâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsakñâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, ziñâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutñanda itâ sâwe, “Sumbem a ñâiñâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Den zo ninanğât buñâ. Zenğât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hânğât a kutâ Satañ kâbakñiñiñ. Oi a ambân tosaziñanğât hâuñâ mimbîğât sâm kwâkâkwâkâñ.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânânğânine ko hân dâp a diiziñga nâğâren gabi.” ³³ Zo mu-muñanğât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuñâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nânğâmen. A bâliñan gâbâ mâkâniñğâbapkat sâsân, zâk âsagemñâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonñâ nagân nom mem kwânânğânibi.’ A bonñâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzânngoip, “Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok osetziñan âsageziñğâm ândibap. Oi zen ñâtâtikñâ kâpizânğobapkat kârâp âsakñâ zemziñgi zâk mâte okñanğâm ândibi. A ñâi ñâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpñâ ikpap? ³⁶ Zorat âsakñâ zemziñgi nânğâm pâlâtân kwâkñanğâne kâmut gakârâpñâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmñâ tik âi ândeip.

Yuda a donbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi ekñâ mân nânğâm pâlâtân

kwâkņangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârumņan den itâ sâ m kulengoip,

“Kembugât den sinġi sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbanâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianâ Kembugât den nâi itâ sâ m kulenguip,

⁴⁰ “Zâk otziņġi sinziņ nâtâtiksâi umziņ kâtigeip. Zo zen sinziņandâ ek nângâbegât. Oi umziņandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziņ melâņne kubikziņġâbamġât.”

⁴¹ Yesaianâ Yesugât sumbem âsakņâ, zo ekņâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtņâ zengâren ġâbâ donġbepņâ Yesugâren nângâm pâlâtâņ kwâkņangâwe. Oi zo sapsune Parisaio ziņ nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakņezingâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a ziņâ sâ m âlip kwatziņġâbigât yatâ urâwe. Anutuņâ sâ m âlip kwatziņġâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniņ sâ m muyagibap.

⁴⁴ Yesuņâ den kâtikņâ sâ m itâ sâip, “Nâi zâk nâ nângâm pâlâtâņ kwatnibap, zo nâyâk buņâ. Sâņgonnogip, zâk ârândâņ nângâm pâlâtâņ kwâkņangâbap. ⁴⁵ Oi nâi zâk nâ nikpap, zo yatik sâņgonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsakņandâ hânân gewan, zorat nâi zâk nâ nângâm pâlâtâņ kwatnibapņâ nâtâtigân mân ândim zobâ ġâbap. ⁴⁷ Nâi zâk dinnâ biri nâņâ hâuņangât mân sâbat. Nâ a zengât tosgât hâuņâ ziņġâbatkât buņâ. Nâ kubikziņġâm tânzâņġobatkât gewan. ⁴⁸ Nâi

zâk kândâtnom dinnâ biri nâinâ tosaŋaŋgât den sâm kwâkâbap. Den sâman zo, zâkŋâ narâk patin tosaŋaŋgât topŋâ sapsubap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nâŋgan. Ibânaŋgât diŋâ lum ândiândi kâtikŋâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesuŋâ arâpŋâ kinziŋ saŋgorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesuŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgip, “Hân birâm Ibânaŋgâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nâŋgâm hânân arâpŋâ umŋandâ gâsuniŋgâm ândeipŋâ yatâ otniŋgâm ari ma ko narâkŋâ âkip.

² Oi nâtiksâisâi nalem ninam minuindâ Sa-taŋŋâ mârum Yuda, Simoŋgât nanŋâ, Karioto kâmânân gokŋâ, zâkkât umŋan den itâ pâip, “Yesu a sâtŋâ tirâpzaŋgona ekŋâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nâŋgip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nâŋgâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sâŋgum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmaŋân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniŋ saŋgorip. Oi sâŋgumŋâ saŋgori âronŋâ oip. ⁶ Yatâ otniŋgâm Simoŋ Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ saŋgonbam uat?”

⁷ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ uan zi topŋâ mân nâŋgat. Gâtâm ko nâŋgâban.” ⁸ Sâi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kinnâ mânâk saŋgonban.” Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ

mân sanjongiga gâ dabân nâgât sinji a upan?” Yesuñâ um sanjonsanjon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topñâ mân nângâm itâ sâim dukuip, “Kinnigâk mân sanjonban. Sâknâ aksik sanjonban.”

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâim dukuip, “Nâi zâk too sanjonñâ mâtâbân obândim ko kinjik sanjori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziñan gokñâ ñâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtñâ zengâren âi tirâpzângoi gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziñan gokñâ ñâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziñ sanjorip, zorat topñâ sâim muyageziñgip.

¹² Kinniñâ too sanjonñâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâim dâtnânngoip, “Nâ kinziñ sanjonsan, zorat topñâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kambu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziñ op ândim kinziñ sanjonsan. Ziñjak yatik kinziñ sanjonsanjon op kore oranjâm ândine âlipñâ upap. ¹⁵ Tirâpzânguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Kore anâ patâñâ walâm ândiândiñ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatingen ândine zengât nânga sâtâreñoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzângowan, zo nângan. Kembugât ekabân den ñâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ, ‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimbap, zâkñâ tikootñandâ nobap.’

19 Zo mân muyagei kânḡan dâzânḡuan. Oi bet muyagei Kembunâ kândom dâtnânḡoip sâḡ nâḡât topnâ nânḡâm kwâtâtibi. 20 Nâ perâkḡak dâzânḡua nânḡânek. Nâ a nep sâḡ pinda tuum ândei ḡâiḡâ a zo dâḡ galem op ândibapḡâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapḡâ sânḡonnogip, Anutu, zâk yatik kore okḡaḡâbap.”

Yesunâ Yuda sâḡ muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

21 Yesunâ den yatâ sâḡḡâ um bâliḡ oi itâ sâḡ muyageip, “Nâ perâkḡak sa nânḡânek. Zenḡâren ḡâbâ a ḡâiḡâ sâi ḡâsânobi.” 22 Yesunâ den yatâ sâi arâḡḡâ niḡ ḡâiḡât sap sâḡ niḡâ senân senân âḡaḡâwen. 23-24 Oi nânâ Yesuḡât um topḡan târâwan. Nâ Yesunâ umḡâ ḡâsunimâip, nânḡâren Simonḡ Peteronâ bikḡandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâḡogik. Nâiḡât sap?” 25 Peteronâ yatâ oi nânâ Yesu ḡootḡan âimḡâ sâwan, “Kembu, ḡâ nâiḡât sat?” 26 Sa Yesunâ sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâḡḡâ nalem memḡâ sirogân pam Yuda, Simonḡ nanḡâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. 27 Nei ko Satāḡḡâ umḡan giarip.

Oi Yesunâ Yuda itâ sâḡ dukuip, “Kut ḡâi upam nânḡat, zo kek upan.” 28 Den yatâ dukui arâḡ nâmbutḡâ, nen den zorat topḡâ mân nânḡindâ âkip. 29 Oi itâ nânḡâwen, “Zâk kât mindumindunḡ galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât zinḡâbapkât sap.” 30 Oi Yudaḡâ nalem zo nemḡâ zaat âkḡan ḡâtâtigânak arip.

Yesunâ neule âsaknâ âsagibapkât sâip.

³¹ Yudanâ ari Yesunâ arâpnâ nâmbutnâ nen itâ sâm dâtnânngoip, “A bonnâ nâgât neule âsaknâ âsagiap. Oi nâgât opnâ Anutugât neule âsaknâ ârândân âsagiap. ³² A bonnâ, nâ Anutugât neule âsaknâ muyagiangât Anutu zâk ziknâk a bonnâ nâgât neule âsaknâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap. ³³ Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzângowan, yatik zen dâzângobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. ³⁴ Oi zi gurumin den unâknâ dâzângobâ. Ziinâk buku oranjâm ândibi. Nânâ buku otzîngâm gâwan, zo yatik oranjâm ândibi. ³⁵ Zen yatâ op ândine a zîjâ zîngitnâ itâ nânngâbi, ‘Zen buku oranjâm ândiegât topzîjâ itâ nânngen. Zen Yesugât kâmut gakârâpnâ.’ ”

Yesunâ Petero um den dukuiip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesunâ sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” ³⁷ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuiip, “Nâ wangât itârân mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buj upap.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuiip. Gâ nâgât opnâ ândiândigâ birâna buj upapkât sat, zorat nâ perâknâk dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anâ dijsâbap.” ³⁸ (-)

14

Yesunâ sumbân mirâ kianjîj kubik ândiap.

¹ Oi Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Zen nânngâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nânngâm pâlatân kwâknânngâm, nâ yatik nânngâm pâlatân kwatnibi. ² Ibânânngât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân zeî sâi ko dâzânngobam. ³ Nâ âim mirâ kianziñ kubiknâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. ⁴ Âibatkat mâtâp, zo nânge.”

⁵ Sâi Tomañâ itâ sârn dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nânge. Zorat dap op mâtâp zo ek nânnganat?” ⁶ Sâi Yesunâ itâ sârn dukuip, “Ibâgâren âiâiñ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâiñ, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi mariñâ, nâ. ⁷ Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

⁸ Yatâ sâi arâpnâ nenngâren gokñâ, a nâi kutñâ Pilipo, zâknâ itâ sârn dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnânngona ekñâ nânngindâ âkâbap.” ⁹ Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sârn dukuip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmâpnâ Ibâ ekmap. ¹⁰ Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnânngona iknâ.’ Ibâ sot net pâlatân op kânok uet, zo nânge? Den dâzânngoman, zo ninâ umgât mân dâzânngoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim diñâ sârn sot nepñâ tuumap. ¹¹ Ibâ sot net pâlatân op kânok. Den zo nânngâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nânngâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nânngâm pâlatân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

¹² “Nâ perâknak sa nânngâne. Nâi zâk nânngâm pâlatân kwatnibapñâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik bunâ, walâm tuubap.

Wangât, nâ Ibânangâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zeŋgâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. ¹³ Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nâŋgâziŋgâbat. Zo yatâ ua ko nannâ nâgât opŋâ Ibâ sâm âlip kwâkŋangâbi. ¹⁴ Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne ziŋgâbat.

¹⁵ Umziŋandâ nâ gâsunimap oi ko sâtnâ lum ândibi. ¹⁶ Oi nânâ Ibâgâren ninâu sa ŋâi sângongoi gem mam otziŋgâbap. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san. ¹⁷ Kaapum, zâk den bonŋangât mariŋâ. Den siŋgi âlipŋâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topŋâ mân nâŋgâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziŋan ândimâmbap.

¹⁸ Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zeŋgâren âburem gâbat. ¹⁹ Narâk pânkânok ziap. Zo âki a siŋgi âlipŋâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. ²⁰ Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlâtâŋ uet, zo nâŋgâbi. Oi nâ zen sot pâlâtâŋ uen. Nâgât yatâ nâŋgâbi. ²¹ Ŋâi zâk umŋandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umŋandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okŋangâbap.”

²² Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok buŋâ, Yuda ŋâiŋâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ neŋgâren sapsun um kâtik a zeŋgâren mân sapsun sat?” ²³ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukui, “A ŋâiŋâ umŋandâ gâsânobapŋâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umŋandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat

mâme utat. ²⁴ Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umņandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ buņâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

²⁵ Yesu zâk yatâ sâmņâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. ²⁶ Gâtâm Tirik Kaapum gamņâ mam otziņgâm kut nâi nâi zorat topņâ sapsuziņgâm ândibap. Oi den nâņâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otziņgâm ândibap.

²⁷ Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ ziņgan. Um kâtik a zeņgât lumbenâ, zo buņâ. Ninâ zo ziņgan. Zorat nâņgâ kwâkâ sot keņgât, zo mân upi. ²⁸ Nâ itâ dâzâņgua nâņgâwe. Nâ âimņâ du zeņgâren âburem gâbat. Zen umziņ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nâņgâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbaņânandâ Ibâgât imbaņâ ombenâ, zorat. ²⁹ Oi zo mân âsagei kânņan dâzâņguan, zorat kut nâi nâi zo âsagei ko nâņgâm pâlatâņziņ kâtigibap.

³⁰ Nâ zi den kêrep mân târokwap dâzâņgobat. Hângât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbaņâ mân tâkņanņap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diņ sâm nigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a ziņâ nâņgâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waiņ nak, nen bâranņâ.

¹ Nâ wainj nak topnâ âlipnâ. Ibânandâ ko wainj nep mariñâ. ² Nâgâren gâbâ bâranñâ nâi mân bon oi mânângât pâmbap. Bâranñâ nâi bon oi kubikñangâm bonñâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen sinji âlipnâ dâzângowan, zorânj kubikziñgi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Wainj bâranñandâ topñoot mân târoyagom zikñigâk bonñâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opñâ bonziñj mân upi.

⁵ Wainj nak topnâ nâ. Zen ko bâranñâ. Nâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonñâ donjep patâ upap. Ka zen birânim kut nâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâziñgâbat. Oi wainj bâranñâ mânângât pane moi mindumñâ kârâbân une semap, zo yatâ otziñgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimñâ wan mo wangât sâne muyagem ziñgâbat. ⁸ Zen bonziñâ patâ op nâgât arâp bonñâ op ândine a ziñj ziñgitne âlip oi Ibânâ sâm âlip kwâkñangâbi. ⁹ Ibânandâ umñandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziñgap. Zen nâgât den, zo nângâm ândine umnandâ gâsuziñgi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânangât den luga umñandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuziñgi ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorânj zengâren donjep âsagem zimbapkât den zi dâzânguan. Zen sâtâre kwâkñan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzângoman. Nânâ umnandâ gâsâzângomap, yatik ziñjak umziñandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Nâi zâk bukurâpñâ tâmbetagobegât ândiandinj biri buñ upap, a zo

bukurâpnâ umñandâ gâsâzângom biranmap. A neñgât orot mâme, zorân zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sâm ziñgan, zo tuune ziñgitsa buku bonñâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapñâ kore a mân sâm zângonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore anâ patâñangât umñan den zemap, zo mân nângâmap. Nânâ kut nâi nâi Ibânangâren nângâwan, zo pisuk patâ sapsum ziñgâwangât zeñgât nânga bukurâpnâ ue.

¹⁶ Ziñâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânâ zen gâsum sâlâpzângowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonñâ muyagibigât sâm ziñgâwan. Oi ziñâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sâm Ibângâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzângobâ. Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birâñangâwe, yatik arâpnâ birâningâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a ziñ kâsa otziñgânetâ ko itâ nângâbi, ‘Kembu yatik kâsa okñangâwe.’ ¹⁹ Zen hângât siñgi ândine sâi buku otziñgâbe. Nâ zeñgât oserân gâbâ gâsum sâlâpzângua kândâtzângowegât kâsa otziñgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzângowan, zo nângâbi, ‘Kore anâ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A ziñ kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñgâbi. Zen nâgât den nângâwe sâi yatik zeñgât den nângâbe. ²¹ Sâñgonnogip, Anutu, zâk mân ek nângâmegât nâgât op yatâ otziñgâbi.

²² Nâ um kâtik zeñgâren mân gemñâ den dâzângowan sâi ko tosaziñ buñ ândibe. Ka

nâ gem ga dâzângua tosaziñâ zo dap yatâ sâm kwâarakubi? ²³ Nâi zâk kâsa otnibapñâ Ibânâ yatik kâsa okñanğâbap. ²⁴ Nâ osetziñan nep patâ tuuwan, a ziñ mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosaziñ buñ ândibe. Kâ nâ gem ga ko neknâ nâ sot Ibânâ lañ kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ.

‘Nâ bâliñâ mân ua ko lañ kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimñâ, mam otziñğâbap, Kaapum, den bonñâ mariñâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâm muyageziñğâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâm dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin anğân kârâziñğâbi. Perâkñak, narâk ñâi mâte upap, zoren a ziñ nen Anutugât nep tuunâ sâm zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânñan dâzânguan, zorat bonñâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembuñâ mârûm dâtnânğoiç, zo muyagiap.’ Nâ mârûm zen sot tâpat sâm mân dâzângowan. Nârâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a ñâiñâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâkñâ dâzânguan, zorat umziñ bâliñ uap.”

Kaapumñâ a topziñ sapsuap.

⁷ “Nâ perâkñak sa nânğâneç. Âburem zâibat, zo zengâren bonñâ muyagibapkât zâibat. Nâ

mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otziŋgâbap. Ka nâ zâim sâŋgongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâliŋâziŋâ sot târârak ândiândiŋ sot hâuŋâ mimbi, zorat sapsuŋ zingâbap. ⁹ Tosaziŋaŋgât topŋâ itâ nâŋgâbi. Zen nâ mân nâŋgâm pâlatâŋ kwatnime. ¹⁰ Târârak orotŋaŋgât itâ nâŋgâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâuŋaŋgât den sâsâŋ, zorat itâ nâŋgâbi. Hân zirat a kutâ Sataŋ, zâk tosaŋaŋgât hâuŋâ mimbapkât mârum sâm kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diiniŋgâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâmŋâ itâ sâm dâtnângoip, “Den donbep ziap. Narâk ziren zo dâzâŋgua dap op nâŋgâm naŋgâbi? ¹³ Kaapum, den bonŋâ mariŋâ, zâk gem gam den bonŋâ dâzâŋgobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nâŋgâbap, zo yatik sapsuŋ zingâbap. Oi kut ŋâi ŋâi gâtâm âsagibap, zo sapsuŋ zingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâm muyagem ziŋgi kutsiŋginâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonŋâ ziap, zorat mariŋâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Narâk pânkânok ziap, zo âki aria kârunibi. Oi zorat kwâkŋan narâk pânkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpŋâ nâmbutŋâ nen kwâkŋan op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkŋan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den ŋâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’ ” ¹⁸ Yatâ sâmŋâ

sâwen, “Narâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesujâ ningit umniñan ek nângâm itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, ziñ none mua ko arâpnâ âigirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, ziñ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân ñâi zâk katep mimbam sâknam patâ nângâbap, zorâñ katep âsagei sâknam buñ oi sâknamgât nelâmkoi katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat ziñgitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut ñâi ñâigât mân kwakñâ mâsikâniñi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kut-nangât op muyagem ziñgâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut ñâi ñâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem ziñgâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk ñâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziiñak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâziñgâbap. Nâ wangât kut ñâi ziñgâbapkât dukubat.

Ibâ zâk ninâuziñâ wâratkum âlip ziñgâbap.
²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nâñgâm umziñâ gâsânomapkât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzâñgomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpñandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnâñguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A ziñâ mân mâsikâgine gâ gikak kut ñâi ñâi zo nâñgâm nañgâmat. Gâ Anu-tugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnâñgoip, “Zen irabot zi nâñgâm kwâtâtie? ³² Narâk ñâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zeñgâren zimbackât yatâ dâzâñguan. Zen hânân sâknam kwâkñan ândibi. Ka nâñâ tâmbetzâñgobegât imbañâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmñâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkât narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsakñâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zeñgât mariziñ nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem ziñgâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sâñgonnugin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlâtâñ utne ândiândi kâtik muyagem ziñgârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakñânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesunâ arâpñâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donbep zengâren gâbâ nâgât sinji sâm gâsum sâlâpzângoin, zo sinji dengâ sapsun zingâwan. Zo gâgât sinji ândinetâ nâgât sinji sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut nâi nâi zemnigip, zo gâgâren gokñik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zinga nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sâm nigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjiñâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorân nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsakñâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsingiganğât imbanandâ pâit saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsingiganğât imbanandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sâm nigip. Oi dâñ galem otzinga mân tâmbetagowe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât sinji, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkñan ândibi.

14 Gâgât den zo ziŋga mem ândine hângât siŋgi a, ziŋâ kâsa otziŋgâwe. Nâ hângât siŋgi mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât siŋgi mân ândimegât yatâ otziŋgâwe. 15 Arâpnâ hânân gâbâ diiziŋgâm zâibangât mân san. Bâliŋâ mariŋandâ tâmbetzâŋgobapkât san. Gâŋâ galemziŋ upangât san. 16 Nâ hângât siŋgi buŋâ. Zen yatigâk hângât siŋgi buŋâ. 17 Gâgât den bonŋâ umziŋan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât dennâ, den bonŋâ. 18 Gâŋâ sâŋgonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sâŋgonzâŋgua zen um kâtik zeŋgâren nep tuubi. 19 Zen umziŋâ gâgâren pambigât zo yatik nâŋâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuŋâ kâmut gakârâŋŋâ neŋgât ninâu sâip.

20 “A zi kinze, zeŋgârâk mân ninâu san. Den siŋgi âlip sâne nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnibi, zeŋgât sot ârândâŋ ninâu sân. 21 Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâŋâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik ziŋâ nekâren umziŋâ kinbap. Oi umziŋandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm kwâtâtibi. 22 Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakŋâgâ nigin, zo ziŋgâwan. 23 Nâ umnandâ gâsâzâŋgua gâ yatik umgândâ gâsânona umziŋ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâŋâ sâŋgonnona gewan, zo nâŋgâm biranŋbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizâŋgomat, zo nâŋgâm biranŋbi.

24 Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule

âsaknânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanğât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nânğawe. Nâ ko topkâ nânğaman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñâ sânğonna gewan, zo nânğame. ²⁶ Nâ gâgât den siñgi sâm muyagem zinjâwan. Oi sâm muyagem zinjâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzânğoi nâ yatik umnandâ gâsuziñgi ândibat.”

18

*Yesuñâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)*

¹ Yesu zâk den zo sâm nanğâm arâpnâ diiningi Yerusalem kamânân gâbâ gemñâ Kidoroñ too nirem hân ñai nak kâlam ñai zeip, zoren zâiwen.

² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbâñ mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yudañâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutñâ diizingi gawe. Kembangât namâ galem a pâtâ sot Parisaio a, ziñ sânğonzânğone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut ñai ñai okñanğâbi, zo nânğâm arâpnâ nâmbamñâ âi mâsikâziñgip, “Zen ñai kârum ge?” ⁵ Sâi ziñâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokñâ.” Sâne itâ sâm dâzânğoi, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip. ⁶ Yesuñâ sâip, “Nâ zi.” Sâm dâzânğoi kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtñâ mâsikâziñgip, “Zen ñai kârum ge?” Sâi ziñâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân gokñâ.” ⁸ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânğoi, “Nâ mârum dâzânğuan. Nâ ko zi.

Nâ kêrunim ge oi ko arâpnâ zi birâziŋgâne âibi.”
 9 Yatâ oi mârum den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otziŋga mân tâmbetagowe.”

10 Oi Simon Peteronâ sâu mem ândeip, zo inzurân gâbâ sâmbum tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kêrâm kwâkip. Kore a zorat kutnâ Maiko. 11 Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sâm dukuip, “Sâugâ inzurân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nânghat? Sâknam Ibânandâ nâghat siŋgi sâip, zo birâbat?” 12 Oi kêwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe. 13 Saamnâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembangât tirik namâ galem a zengât patâziŋâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip. 14 Kâipa zâk mârum Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzânghoip, “A kêmut nen tâmbetagobemghât a kênoknâ nenghât hâuniŋâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbânghap.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

15 Yesu diim âine Simon Petero sot bukuŋâ nâi, zet bet moliziŋgâm âiwet. Oi bukuŋâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nânghâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândânghâmân kêligen bagiwe. 16 Petero zâk ko pâit âknan mâtâbân kirip. Oi Bukunâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nânghâ ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pâit umnan bageip. 17 Mâtâp galem ambân, zorângh Petero êknâ itâ sâm dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kêmurân goknâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ buŋâ.” 18 Sâi kore a sot

kâwali a, zen paten op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetziŋan kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sâm mâsikâ okŋaŋgip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patâŋâ Yesu diŋâ sâip sot arâpŋâ gâsuziŋgip, zorat sâm mâsikip. ²⁰ Mâsiki Yesuŋâ den itâ melâŋ dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a ziŋ mindune dâzâŋgomon. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mâsikânigat? Den dâzâŋgua nângâme, zo mâsikâziŋgâna dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zenġâren gâbâ a ŋâi Yesugât pâlomŋan komŋâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Den gâŋgoŋâ san oi ko zorat topŋâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât bikŋâ saane kiri Hanasiŋâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteroŋâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simoŋ Petero, zâk kârâp nângâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpŋâ zenġâren gokŋâ ŋâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ buŋâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a ŋâi Peteroŋâ kindapŋâ kârâm kwâkip, zâkkât torenŋandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteroŋâ dum kwâimbi zorenâk kurukŋâ diŋsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziņ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nângâwe, “Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutuņâ niņgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmņâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziņgip, “A zi wan tosgât diim ge?” ³⁰ Sâi ziņâ sâwe, “A zi bâliņ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzânngoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiņâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiņak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnâ, ziņ itâ sâwe, “Nen mumuņan zâmbanzâmbannangât mâtâp dooņguwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nângen.” (A poru nagân zanņonzanņon, zo Roma a zo ziiņâ opmarâwe.) Yatâ sânetâ Yesu zikņak poru nagân kune mumbapkât den mârur sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatonâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkņak Yuda a zengât a kutâ?”

³⁴ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutņandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nângat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian.

Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ zîŋ kâmbam mem galem otnine Yuda a zîŋ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.”
³⁷ Sâi Pilatonâ sâi mâtikip, “Gâ gikanġât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesunâ sâi, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonġâ sâi muyagibatkât âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nânġâm lubap, zo ko den bonġanġât buku upap.”
³⁸ Sâi Pilatonâ sâi, “Den bonġâ, zo dap dap?”

*Pilato zâk Yesu mumbapkât sâi kwâkip.
 (Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)*

Yatâ sâi nâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâi dâzânġoip, “Nâ a zirât tosanġâ kâruan. ³⁹ Zenġât orot mâme mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zenġâren gâbâ nâi olaŋ zîŋġaman. Oi zi nânġâne dâp oi Yuda a kutâziŋâ olaŋ zîŋġa ândibap.”
⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâi kambânġâ sâwe, “Zâk bunġâ. Baraba olaŋ niŋġâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatonâ Yesu diim namin zâimnâ sâi kâwali a zîŋâ Yesu inzut kuupnootnâ lapirâwe. ² Zen lapitnâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâimat, zorat a kutâġât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâi nâ tâk sâtmam ġonġom kâuknân pane ġiarip. Oi hâmbâ kurinġâ, a kutâġât hâmbâ ġiŋġânġâne ġiarip. ³ Yatâ opnâ um topnân âi kin siŋan gem sâwe, “Oe, Yuda zenġât a kutâ.” Yatâ sâi bitziŋandâ si sâiġânġan kuwe.

⁴ Oi Pilatonjâ Yuda a zengâren dum âi itâ sâm dâzânngoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziiñak topñâ nânğânek. Nâ tosanjâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâukñâ kâpiwe sot hâmbâ kuriñâ, zo sot gem ga kiri Pilatonjâ tirâpzângom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtnjâ, zen ekñâ den kambânj sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ sâip, “Nâ tosanjâ kâruangât ziiñak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a ziiñ itâ sâwe, “Zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A yatâ zo mumbigât gurumin dinniñan ziapkat mumbap.”

⁸ Yuda a sâtnjâ, ziiñ Yesu zâk zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmap sânetâ Pilatonjâ zo nânğâm kenğâtñangât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mâsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonjâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nânñâ sa ândiban. Nânñâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanjâ niwe, zo nânğat?”

¹¹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâğât den mân sâbat. Nâğât den sâbangât Anutuñâ ubâ imbanjâ gigipkat sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosaziiñ gâğât zo walâwalân.” ¹² Sâi Pilatonjâ den zo nânğâm Yesu olanbat sâm mâtâp kârui. Kârui Yuda a ziiñ den sâm kambânj sâwe, “Gâ a zo olanjâ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutñâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñangât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okñangâmap, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonjâ den zo nânğâm sâi Yesu diim gine den sâm kwâkâkwâkânj tâtatñan tâip.

Oi tâtatnâ zorat Yuda a ziñâ ziiñ denân Gabata sâmarâwe. (Niiñ denân ko a patâ zeñgât kian kâtnâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zeñgât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte oi kut nâi nâi kubikkubik narâk oi mirâ bâkñan oi Pilatonâ tapnâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “Iknek. Zi a kutâziñâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sâm hoñsâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonâ mâsikâm sâip, “A kutâziñâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ ziñâ den itâ dukuwe, “Neñgât a kutâ nâi buñâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonâ nânñgâziñgâm Yesu poru nagân kumbigât ziñgip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân nâi kutnâ kâuk siñit (Yuda zeñgât denân Goligata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâliñ mâme a zâgât, nâi toren, nâi toren poru nagân zâkom kwânânñgâzikâm Yesu osetzikñan kwânânñgâwe.

¹⁹ Pilatonâ sâi Yesugât kâuk kwâkñan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân goknâ, Yuda zeñgât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootñan zeipkât a ambân donñbepnâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zeñgât tirik namâ galem a patâ, ziñ Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zeñgât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikñak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zeñgât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, ziņ Yesu poru nagân komņâ sâk pâke umņanġât sâkņanġât, zo mem kâsâpkum anġawe. ²⁴ Hâmbâ umņan zorat itâ sawe, “Zo mânânġârindâ bâliņ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ,
 “Hâmbânâ kwâkņan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umņan ko zorat wenzu pam ikne muyagei miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topņan ambân kirâwe, zo kutz-inġâ itâ. Mamņâ sot mamņanġât gatņâ. Maria, Kelopagât ambinnâ sot Maria, Madala kamânân gokņâ. ²⁶ Yesu mamņâ sot anġâ nâ umņandâ gâsunimap, net nikiri kiritâ mamņâ itâ sâm dukui, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâmņâ nâ itâ dâtnogip, “Mamġâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamņâ diiga nâġât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim ġâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuņâ nepnâ âkap nâġġâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop ñâi umņan winiga too kâlakņâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiņkum lâuņan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemņâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmņâ kâuk pindiņsâi kaapumņâ taki moip.

³¹ Yuda zeņġât kendon patâġât kubikkubik narâk oi itâ nâġġawe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda

zenğât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zenğât soozij sijit kom namuņne mumbigât sot kâambarânziņâ mâkâm hanzângobigât Yuda a nângâziņgip. ³² Oi kâwali a zen bâliņ mâme a zagât zo soozik sijit kom namuņâwe. ³³ Yatâ opņâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ ekņâ soonâ sijit mân kom namuņâwe. ³⁴ Kâwali a nâiņâ Yesu parâmņan kâlâuņâ sum kwâpârâņgi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkņak san. Nâ nâņgan, den zo bonņâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembugât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ,
 “Zen sijitņâ mân kom namuņbi.”

³⁷ Oi Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,
 “Zen sum pâroņ parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkņan Yosepe, Arimataia kamânân gokņâ, zâkņâ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâambarâņ mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonâ nângâņangi âi kâambarâņ mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtņâ zenğât kenğât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtigân Yesugâren gâip, kutņâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimij yâmbâtņâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe bekņan meip. ⁴⁰ Bekņan mei Yesugât kâambarâņ sanğonņâ sâņgum kâu sot kelâk hitom âlipņâ, zorâņ kâpiwet. Yuda a ziņ yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginņan nak kâlam nâi zeip.

Zoren kât mâtâp kwâpârângâne zeip. Zoren a nâi mârûm mân zâmbarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâmbarân zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumunjan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hanğât nâtiknâ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm doonguwet, zo kâbaknîne zeip. ² Yatâ eknâ sârârâk kârâm âim Simon Petero sot Yohane, nâ Yesunâ umñandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâmbarân, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nânğen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemnâ kwagân âiwet. ⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nânğâ Petero walâm kek âim kândon takâwan. ⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sângumâk zeî egâwan. ⁶ Simon Petero, zâk bet gamnâ kât mâtâpñan bagim sângumâk zeî egip. ⁷ Sângum nâi Yesugât kâuknâ kâpiwet, zo zeî egip. Sângum zo sângum nâmbut zen sot mân zeip. Ziknik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ zeî kândon kwagân âi takâwan, nânğâ bagimnâ yatik ek, zaatsap zo bonnâ sâmb zo nânğâwan.

⁹ Ombenjan ândiwenân Yesu mumunjan gâbâ zaatpakât Kembugât ekaban den ziap, zo mân nânğâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ eknâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

*Yesu zâk Maria Madala kamânân gok,
zâkkâren muyageip.*

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtņan kin iseip. Isem tap ko pindiņsâmņâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo tâitâ zikirip. Nâi zâk kâukņâ zeibân, nâi kiņâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikņâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkņâ sâip, “Kembunangât kâambarâņ mem nâin âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikņâ egip. Egip, zo Yesu holiņâ mân ek nâņgip.

¹⁵ Oi Yesuņâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Marianâ a zo kâlam mariņandâ kinzap nâņgâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâambarâņâ mem nâin âi paat oi ko sâna nâņgâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesuņâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niņ denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum angân kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzâņgo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’” ¹⁸ Maria, Madala kamânân gokņâ, zâk âburem kamânân âimņâ arâpņâ itâ sâm dâtnâņgoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmņâ Yesuņâ den sâip, zo arâpņâ dâtnâņgoip.

*Arâpņâ zen mirâ kâligen mindune zengâren
muyageip.*

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

19 Sirâm zoren n̄atiksâi arâp̄n̄â nen Yuda a sâtn̄â zengât kengât op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doongum̄n̄â tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtn̄angoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” 20 Yatâ sâmn̄â bikn̄â toren toren sot parâm̄n̄â, zo tirâpn̄angoip. Oi arâp̄n̄â nen Kembu ekn̄â umniñ âlip oip. 21 Yesun̄â dum zagât̄n̄â dâtn̄angoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sângonnogip, yatik n̄angoot zen sângonzânguan.” 22 Yatâ sâmn̄â waatniñgâm sâip, “Tirik Kaapum minek. 23 Zen a zengât tosaziñ birânetâ buñ upap. Ka tosaziñ zimbapkât sâne zemziñgâbap.”

Tomagât den siñgi.

24 Yesu arâp̄ kiin zagât, nengâren gokn̄â n̄ai kutn̄â Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk n̄ain âi ândei Yesugât arâp̄n̄â, nen minduindâ muyageniñgip. 25 Oi bet a bukurâp̄n̄â nen siñgi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu iksen.” Yatâ sâindâ Toman̄â itâ sâm dâtn̄angoip, “Ninak sinnandâ ekn̄â bikñan gutn̄â sâlâpnandâ pam̄n̄â parâm̄nan gâsum dinziñâ n̄anga bon upap.”

26 Yatâ sâi ko bet ândim n̄angâ kânok zoren Yesu arâp̄n̄â, nen Toma sot ârândâñ mindum mirâ mâtâp doongum̄n̄â tarâwen. Tâindâ Yesun̄â osetniñan muyagem kin itâ sâm dâtn̄angoip, “Um lumbe zengâren zimbap.” 27 Yatâ dâtn̄angom̄n̄â Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitn̄â gâsum ek. Bikâ pam parâm̄nan weenan. Oi gâ um zagât mân op n̄angâm pâlâtâñ kwatni.” 28 Sâi Toman̄â sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” 29 Sâi Yesun̄â dukuip, “Gâ neksatkât n̄angâm

pâlâtân kwatnigat? A zen mân neknâ nângâm pâlâtân kwatnime, zeŋgât nânga sâtâreŋoot uap.

Ekap zirat topŋâ.

³⁰ Yesuŋâ arâpŋâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenŋâ zo ekap ziren mân kulemguwan.

³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nângâm Yesu zâk a bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârûm sâsân, Anutugât nanŋâ. Den zo nângâne bon upap. Oi zikŋâ nângâm pâlâtân kwâkŋaŋgâm kutsiŋiŋaŋgât opŋâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpŋâ saruyân ândine zeŋgâren âsageip.

¹ Ândim Yesuŋâ arâp neŋgâren dum muyageniŋip. Tiberia saruyân itâ muyageniŋip.

² Simoŋ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân gokŋâ, Zebedaiogât nanzatŋâ Yakobo sot munŋâ nâ sot arâpŋâ nâmbutŋâ zeŋgâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen.

³ Ândeindâ Simoŋ Peteroŋâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niŋâ sâwen. “Nen ârândân.” Sâmŋâ âi waŋgâyân zâim ŋâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ haŋsâbam oi Yesuŋâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatŋâ mân ek nângâwen.

⁵ Oi Yesuŋâ mâsikâniŋgâm sâip, “Katep, zen zuu ŋâi mie?” Sâi niŋâ sâwen, “Buŋâ.”

⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu donbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ

giari saru zuu donbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umñandâ gâsunimap, nânâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutñâ nângâm nepkât sângumâk lap ândeipkât hâmbânâ mem hurâgum saruyân pâtan arip.

⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootñan ândiwen. Arâpñâ nâmbutñâ, nen wanğâyâk sâtñan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimñâ kut ñâi ñâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiñan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânğoip, “Zuu mie, zo torenñâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simoñ Petero, zâk wanğâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ donbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârânğip, zorat nânğindâ metñâ oip.

¹² Yesuñâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpñâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ ñâi.” Nen Kembu zo nânğâwen. ¹³ Oi Yesuñâ nenğâren gamñâ nalem sot zuu kâsâpkum niñğip.

¹⁴ Zo Yesu mumuñan gâbâ zaatñâ muyageniñgi sâp karâmbut oip.

Yesuñâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Hanğât nalem neindâ ko Yesuñâ Simoñ Petero itâ sâm mâsikip, “Simoñ, Yohanegât nanñâ, Bukurâpkâ zi, zen umziñandâ gâsânome. Gânâ walâziñgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteroñ sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nânğat.” Sâi Yesuñâ dukuip, “Gâ râma gwamñâ gakârâpnâ galem otziñgâban.”

16 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simon, Yohanegât nanjâ, gâ perâkņak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronjâ sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nâņgat.” Sâi Yesunjâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zengât galem otziņgâm ândiban.”

17 Yatâ sâm dum mâsikip, “Simon, Yohanegât nanjâ, gâ perâkņak nâgât otgimap?” Yesunjâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umņâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut ņai ņai zo nâņgâm nâņgâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nâņgat.” Sâi Yesunjâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziņgâm ândiban.

18 Nâ perâkņak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opņâ bikâ pâna kâsarâpkâ ziņ saagim gobi.” 19 (Yesunjâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a ziņâ ekņâ Anutu sâm âlip kwâkņaņgâbigât nâņgâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

20 Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umņandâ gâsunimap, nâ kândâtņan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpņâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootņan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, ņaiņjâ sâi gâsâgobi?” 21 Oi nâ bet ga Peteronjâ nekņâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirâņ dap upap?” 22 Mâsiki Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” 23 Yatâ sâi ko arâpņâ sot bukurâpziņ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkņâ itâ sâip, “Zâkņâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpñâ den murukñâ kulemguwe.

²⁴ A zorân kut ñâi ñâi zo ek nângâm sâm muyagem ekap zi kulengoip. Zâk kwembiñ den kulengoip. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, “Diñâ zo bonñâ.”

²⁵ Yesuñâ kut ñâi ñâi donbep oip, zo ekabân mân kulemguwen. Zo ekabân kulemgum nanğindâ sâi hân zi piksâi a ziñ mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

lxxxv

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1